

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

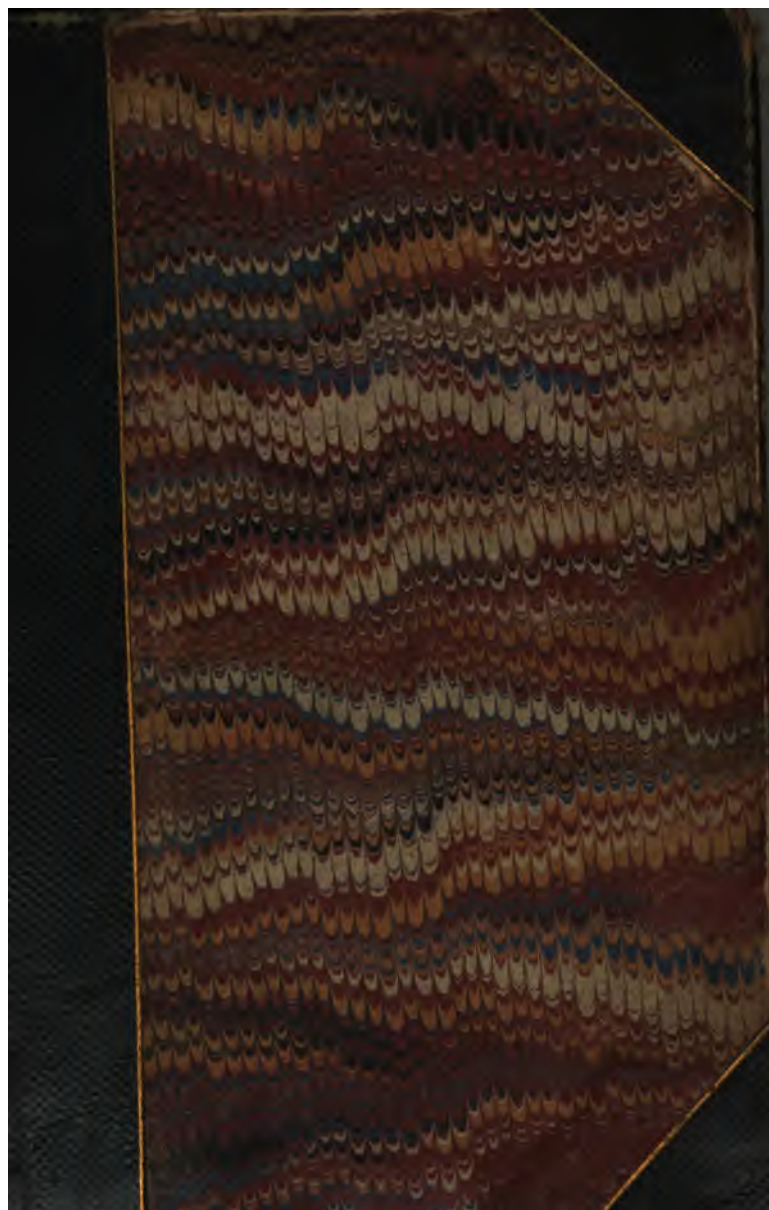
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600101977V

(64)

PARÆNESIS
IOANNIS COLVILLI
SCOTI [POST QUADRA-
ginta annorum errores in gremium
Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ
quasi postliminio reuerſi] ad ſuos Tri-
bules & Populares.

*Quæ autem capita hæc Paræneſi contineantur,
poſt Epistolam reperiuntur.*

PARISIIS,
E Typographia STEPH. PREVOSTE AV, via
D. Ioan. Later. in Collegio Cameracensi.

M. DCI.
130. 9. 107.

100 . p . 001

AMPLISSIMO,
REVERENDISSIMO Q;

Antistiti: Domino, Domino
Episcopo Parisiensi, Mæce-
nati meo obseruandissimo:
splendidissimæ Gondæorum
familiaë Pampino splendidis-
simo.

*ULTA me (Praesul Amplissime) atate
proiectū, arumnis con-
fectum, omnibus scien-
tia eloquentiaque præ-
sidiis destitutum deter-
rent quominus in arenam de questionibus
in Religione controuersis descendam,
praesertim cum nuperrimè in hoc argu-
menti genere tot ingenio doctrinaque
excellentes Viri omnes industria sua*

*s
x*

a ij

neruos intenderint : ut iis quos tanti
obseruantia colo iniurius, mihi ipsi ma-
lestus, lectori ridiculus fore videar si in-
star *Arachne* arrogantis talium *Mine-*
uarum telas exorsas aut concludere, au-
corrigere, aggrediar. Eam profectò
causam postquam huic leuidensæ Vu-
gari ultimam manum imposuisssem pa-
rum abfuit quin eam *Vulcano* sacrificia-
sem nisi illi quorum authoritati non p-
rere nefas putavi mihi meam senten-
tiam mutare consuluissent. Ad hæc i-
commoda, tot malis totque aduersæ fe-
tunæ telis pessundatus obruor ut ni-
mihi pristinorum studiorum in animi
exulcerato maneat præterquam notior
& vestigia quædam communia : qu-
quidem obliuio ignorantia crassæ co-
iuncta necessarium mihi silentium i-
perabat exemplo *Timanthi* *Pictor*
qui quæ satis dignè exprimere nequit
ea velo solitus est inuoluere. Sed v-

hac omnia impedimenta, fastidiosa quorundam obtrectatio, qui me non firmis scripturarum argumentis superatum, sed turpi, pecuniarum fame fascinatum religionem mutasse, malitiosè contendebant, quo fit ut hanc triviale popularibus meis parænesin meique ipsius iustificationem apologeticam sub umbrarum vestrarum protegendam emisserim: nisi enim in his angustiis auctoritas nominis vestri laudatissimi Asyli loco esset, mihi que tantam securitatem adferret quantam aliquando illa Alexandri magni indocto Poëta Cherilo, animum profectò desponderem: cum sciam quòd oporteat spinas salebrasque calcare, & loca fœta furentibus Austris. Primum enim hostes salutis meæ exacerbati, ut me odiosum, professionemque meam suspectam reddant, infinitas contra me criminationes consingent: verùm calumnientur & oris animique quæ

velint Venena expuant, ego interim
patientia mea possidebo animam me.
& cum Socrate si vera obiecerint, agi-
cam, admonebor & flebo: sin fa-
ignosciam, consolabor & ridebo. E-
uerso amici mei constantiam meam
benefactare tentantes Aureos montes
licebuntur atque iampridem polliciti si
Quorum beneuolentiam quantumuis
cam & preposteram aequo animo feri-
dam existimo, cum illos non malit
ista tentare, intelligam: praesertim
spe non omnino inani alar, idem illi
tentando fortasse accidere posse quod
cibus voracibus, qui dum escam pesca-
riam capere conantur, ipsi hamo abs-
dito inscij capiuntur. Cuius rei ex-
plum memorabile in sororibus Sai-
Bernardi relictum legimus. Illae ei
venientes ut fratrem Bernardum (n-
dum pro monasterio mutantem) ab-
stituto detraberent, tractae fuerant

*persuase ut in monasteriis vitam incre-
dibili pietate lucentem calibes sanctæque
absoluerent. Vrantur itaque quibus ve-
lint precibus, prætio, calumniis, crimina-
tionibus amici pariter inimicique, nihil
Deo auspice proficient: Duo enim sunt
qui me securum & inseparabilem red-
dent, unum quod calumniæ technæque
veritatis examen non magis pati pos-
sunt, quàm nix solem aut cera ignem:
Alterum est, quod cum Ecclesiæ propu-
gnaculum inuictissimum ascenderim cer-
tò sciam nullas mihi neque hostium ma-
chinas, neque minas, neque supplantat-
iones, neque scalas esse metuendas, in-
telligamque Deum omnipotentem suam
potentiam ex impotētibus, lucem ex te-
nebris, ex morte vitam exprimere, im-
petumque arrogantium ut undas tumul-
tuantes maris æstuantis in spumam ina-
nem conuertere. Fateor interea (Anti-
stes splendidissime) nihil hic vestra am-*

plitudine dignum, nihil vestra erga me
benignitati equipollens exhiberi : cùm
(ut vestra beneficia maiora taceam)
pedem nunquam in aulam vestram po-
suerim, quin clara mihi signa eximij cu-
iusdam affectus demonstrarentur idque
per omnes vestros vernaculos mansue-
tissimos, ingredientem me, exeuntem &
manentem summa cum benevolentia ex-
cipientes & dimittentes. Laudatur mo-
lorchi Pholique in Herculem humani-
tas, Iani in Saturnum, Euandri in Æ-
neam, Canusinorū Apulensium in Ro-
manos post cladem Cannensem, Pha-
raonis illius qui Iacobo suisque liberis
terram Iessam designavit : sed vestra
munificentia laudabilior : Illi enim non
nisi in viros maximos, clarissimosque
beneficia sua contulerunt : vos in homi-
nionem hospitum, obscurum, squalidum,
imo in stipulam siccam & in folium quod
vento rapitur, ubi nulla remunerationis,

nulla virtutis aut operatio, aut expectatio: illi herbas virentes, vos flaccescentes rore benignitatis vestrae rigastis, verum pro tot tantisque beneficiis cum non sim soluendo, quid faciam? Faciam profecto ut apud Alcinoum Ulysses cum quod pro gratia vestra rependere non habeam grates saltem rependam, hancque Paranesin (fœtum expositum) quam potius eiecisse quam peperisse mihi videor vestrae auctoritatis scuto defendendam immolabo: idque duplici ratione: Primum ut lucem aliquam meae obscuritati conciliem ex vestra luce cuius antiquum, potens & amœnum stemma splendet inter Galliae Hetruriaeque prima, vosque in illo inter primos, Patrem habetis alterum Nestorem aut Æneam, fratres Ascanios: Neque silentio praterire possum illustrissimum Cardinalem Patruum, qui prudentia sua, fortitudinis ac pietatis eximia specimen eximium in his turbis

ciuilibus sedandis edidit. Magna & ad-
mirabilia profectò fecit, maiora facturum
si maior latiorq; cāpus virtutibus suis da-
tus fuisset, quibus alter *Liuius* aut *Plu-
tarchus* debitus est: mea autem tenuitas
illas admirari poterit, explicare nequit
Hos omnes habetis generis vestri gem-
mas nitidissimas, illi te vnionem unicum
sed fœnerantur in hoc vnione solo virtu-
tū omnium communionem cumulumque
possidētes, cum *Odonis*, *Galonis*que *An-
tecessorum* laudatissimorum exēpla lau-
datissima tam laudabiliter imitemini
sortemque meritis, annos animi dexteri-
tate, stirpem nobilissimam morum nobi-
litate maiore longè superetis. Altera cau-
sa est cur hoc vobis abortiuum exposue-
rim, nempe ut pro beneficiis in me collatis
aternam vestri relinquam memoriam,
animique grati aliquam quamuis longe
imparem demonstrationem cum *Euan-
gelij* leproso *Alienigena* exhibeam:

*Dignetur itaq; patronus Clemētissimus
Clientis obsequentissimi stipem admitte-
re, qui quamuis cum Martha negotia
vestra secularia curare nequit, unum ta-
men illud quod sufficit cū Maria face-
re studebit, votisque & precibus quoti-
dianis Deum Opt. Max. cernuus ora-
bit ut virtutibus vestris eximiis præmia
magis eximia rependat, vosque diū pro
Ecclesię suę ornamento illustrissimo con-
seruet: cumque Samuēlis pietate, man-
suetudine Moysis, Abrahami fide &
Tobie charitate tam gloriosè ornauerit,
annos quoque Mathusalam cum exitu
Elie glorioso concedat, supplico. Parisiis
Cal. Octob. annj 1601.*

**Vestri famulus obsequentissimus,
IOANNES COLVILLVS
Scotus.**

A prima pagina ad vndecimam narratur cuius operâ persuasum est Authori se in gremium Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Romanæ conii- cere, vnà cum instituti sui ratione succincta.

A pag. 11. ad 17. ostenditur veri- tatem ex Ecclesia non ex verita- te Ecclesiam inuestigandam.

A pag. 17. ad 58. quæ sit vera Chri- sti in terris Ecclesia militans per quatuor notas illi quarto modo proprias describitur: vbi obiter de Ecclesiæ visibilitate, de Traditio- nibus & successione Apostolicis, de reali præsentia, aliisque controuer- siis differitur.

A pag. 58. ad 76. probatur notas Antichristum eiusque sedem in Scripturis describentes, nullomo-

do neque Romæ, neque Pontifici Romano conuenire.

A pag. 76. ad 87. Remedia maximè idonea ad sedandas præsentis Ecclesiæ controuersias proponuntur: atque inde vsque ad finem eiusdem Parænesis hortantur Ecclesiæ catholicæ Romanæ desertores vnde deciderunt tempestiuè reuertì.

I*N hac perdocta Magistri Ioannis
Coluilli Scoti ad suos ciues Paranesi
nihil reperimus fidei Catholica aut bonis
moribus repugnans, imò permulta ex
sacris literis & antiquis patribus de-
prompta, quæ magnam lectoribus uti-
litatem afferri poterunt, ideóque prelo
esse perquam digna.*

ita testor Guillelmus Bis-hope,
& ego Ioannes Boseuile.
ita est Iacobus Langæus.

PARÆNESIS
IOANNIS COLVILLI
Scoti ad suos ciues.

I Platonem illum diuinum Academi-
corum coryphæum supra omnia Deo
gratias egisse legimus quodd ætate So-
cratis natus fuerit, ex quo tamen non
nisi philosophiæ mundanæ theoricæ praximque
consequutus in academia aliqua prophana famâ
fumumque scholasticum haurire potuit: Quan-
tas ego Deo Opt. Max. gratias rependere teneor,
qui mihi non Socratem sed Samuëlem alterum
pædagogum dedit, qui me philosophiæ cælesti
illuminatum in academiam Ecclesiæ Catholicæ
Romanæ ingredi curauit post quadraginta anno-
rum errores (tot enim annis extra illam impru-
dens erravi) in quibus vt Israëlita in deserto secu-
lari: Ita ego in solitudine spiritali singulares se-
ctatus anfractus ignorantie densissima caligine o-
pertos non sine animi iactura incredibili perditè
& pertinaciter vixi.

Accidit tamen diuina me præueniente, gratia

plitudine dignum, nihil vestra erga me
benignitati equipollens exhiberi : cùm
(ut vestra beneficia maiora taceam)
pedem nunquam in aulam vestram po-
suerim, quin clara mihi signa eximij cu-
iusdam affectus demonstrarentur idque
per omnes vestros vernaculos mansue-
tissimos, ingredientem me, exeuntem &
manentem summa cum benevolentia ex-
cipientes & dimittentes. Laudatur mo-
lorchi Pholique in Herculem humani-
tas, Iani in Saturnum, Euandri in Æ-
neam, Canusinorū Apulensium in Ro-
manos post cladem Cannensem, Pha-
raonis illius qui Iacobo suisque liberis
terram Iessam designavit : sed vestra
munificentia laudabilior : Illi enim non
nisi in viros maximos, clarissimosque
beneficia sua contulerunt : vos in homi-
nionem hospitum, obscurum, squalidum,
imo in stipulam siccam & in folium quod
vento rapitur, ubi nulla remunerationis,

nulla virtutis aut operatio, aut expectatio: illi herbas virentes, vos flaccescentes rore benignitatis vestrae rigastis, verum pro tot tantisque beneficiis cum non sim soluendo, quid faciam? Faciam profecto ut apud Alcinoum Ulysses cum quod pro gratia vestra rependere non habeam grates saltem rependam, hancque Paranesin (fœtum expositum) quam potius eiecisse quam peperisse mihi videor vestrae authoritatis scuto defendendam immolabo: idque duplici ratione: Primum ut lucem aliquam meae obscuritati conciliem ex vestra luce cuius antiquum, potens & amœnum stemma splendet inter Galliae Hetruriaque prima, vosque in illo inter primos, Patrem habetis alterum Nestorem aut Æneam, fratres Ascanios: Neque silentio praterire possum illustrissimum Cardinalem Patruum, qui prudentia sua, fortitudinis ac pietatis eximia specimen eximium in his turbis

affirmabuntque diabolo peccatoque nihil anti-
 quius, nihil nequius. Obliuiscuntur interim pri-
 mogenitos (vt legitur de Sem & Abraham) ali-
 quando fuisse Deo oprimè dilectos : deumque &
 bonitatem dæmone, peccatoque multo antiquio-
 rem. Denique si statuamus in his tenebris Ecclesię
 doctoribus conciliisque celeberrimis tanquam
 radiis coruscantibus obtemperare : dicent docto-
 res homines, concilia conuentiones humanas er-
 roribus subiectas fuisse : non considerantes sic
 respondèdo se suo gladio iugulare. Si enim Patres
 doctissimi conciliaque tot dignissimorum episco-
 porum frequentia celebrata, labi, errare, falli-
 que potuerunt, putantne seipsos qui nec doctri-
 na, pietate, antiquitate, frequentia cum illis com-
 parare audent omnino erroribus exemptos &
 immunes esse?

Breuitè ea iam arrogantia impudentiaque la-
 boramus vt clarissimas Scripturarum enunciatione-
 nes nostrarum opinionum conclusiones ancilla-
 res asseclasque efficiamus, nolètes ex illis nostras
 opiniones assertionelque colligere. Quod idem
 est ac si diceremus Scripturas non ad reformandas
 sed ad confirmandas nostras opiniones diuinitùs
 inspiratas esse. Exempli causa. Legimus in sacris
 paginis has enūciationes manifestas. *Obedite prin-*
cipibus etiam disculis, & de pastoribus. *Facite quę*
iubent non contradicentes. Nolumus tamen opinio-
 nes nostras seditiosas quę omnem subiectionem
 discutere conantur) hisce oraculis sacrosanctis ca-
 ptiuas reddere, sed è diuerso nostras opiniones
 (quę principes pastoresque iustitiam & religio-

ui in hac
 e curiosi
 entes sunt
 pturas
 um opi-
 um asse-
 faciunt.

nem peruercentes resistendos imò explodendos esse pronuntiant) pro antecedentibus infallibilibus affirmantes omni Scriptura quæ de hoc negotio loquitur pro conclusione, exegesi aut explanatione, vrimur abutimurque. Eodem modo in hac propositione aurea, affirmatiua emphatica (hoc est corpus meum) expressis verbis in Euangeliorum protocolis impressa: & in illa fictili, negatiua, phantastica quæ nusquam scripturarum neque expressis neque tacitis verbis reperitur, hoc non est corpus meum, sed corporis mei figura, Impudentia nostra plus satis liquet: cùm non ex illo cælesti antecedente quod digito dei calamos Euangelistarum ducente scriptum est nostras opiniones in sacramento Eucharistiæ colligere & componere dignæmur: sed volumus illud ad normam nostræ opinionis insipidæ colligi, componi, intelligi: vnde sit vt nulla religionis fundamenta aut principia admittamus nisi illa! Protagoræ qui suis discipulis ea pro veritate amplecti permisit quæ vnicuiq; maximè probabilia videbâtur. Nul- *Scriptura /*
lam volumus normam nisi Lesbyam quæ cum ex *non est id /*
plumbo esset facilè ad omnem figuram torque- *neue iudex*
batur.

Et si de controuersis in religione componendis iudex desideratur nullum nisi ipsas scripturas mutas, insensiles, inanimas admittimus, quo quid stolidius dici possit. Edant quæso huius propositi defensores à mundo creato in hunc vsque diem vnicum solum talis actionis exemplum (vnicum profectò sufficiet) vbi actor reusque iudicio sistentes sola lege scripta iudicati recesserunt. Sed

impossibilia peto, hætenusque adeò inusitata ut antehac nunquam: quid enim absurdius aut magis ridiculum quàm illam principalem omnis iudicij personam (nempe iudicem) omni iudicio destitutam esse imaginari: confitemur reo, actori: immò bedallis forique ostiariis (etiã si non ageretur nisi pro asse aut denario) sensuum iudiciiue potentiam esse apprimè necessariam: sed cùm de animæ salute agitur iudicem sensu iudicioque orbatum sufficere opinamur, quæ insania! *ô tribus Antyciris caput insanabile! nō pariet Delos nō epidaureus opem.* Sed in hoc argumento veterum monumenta considerare expedit. An qui leges duodecim tabularum in tanto pretio habebant & qui omnes leges apud romanos in vnum codicem collegerunt ipsis legibus solis pro iudicibus uterentur? Et inter hebræos ubi deus ipse legislator erat iudicesne an leges ipsæ controuersias dirimebant? & quamuis in euangelio *scrutandas esse scripturas* legimus: veruntamen eiusdem euangelij præceptis iubemur, *Dicere ecclesiæ*, quibus verbis alius præter ipsas scripturas iudex designatur, idque ratione optima ostenditur, nam qui discipulis legibus operam dare consulit, iudices omnes alios foro arceri non iubet. Deinde cùm eadem sit ratio inter ecclesiam & scripturas qualis est inter nauclerum & nauis clauum, inter latomum & normam perpendicularem, inter magistratum & legem, negari nequit iudicandi prerogatiuam ecclesiæ non scripturis debitam esse: quid enim proficiet naui fluctuanti infinita habere gubernacula nisi regantur manu naucleri? quid lapidibus, cæ-

mento, lignis huc illucque sparsis indigestisque amussis rectissima, nisi adsit latorum industria? quid codicum aut digestorum myriades plebi contententi nisi magistratus illorum voluntatem mutā viua voce pronunciauerit? Experientia constat quod cū numeratur, qui numerat non calculi per quos numeramus, numeratoris nomē habet, cū per pecuniam aliquid emimus non pecunia sed nos emptores dicimur: similiter per aurium organa sonos audimus, nos tamen non aures nostræ, auditores nominamur: pari modo quamuis per scripturas ecclesia inter orthodoxas & hereticas contendendum sententias diiudicat, illa tamen non scripturæ pro iudice legitimo admittenda est. Illa enim nauem christianam sua manu salutifera non gubernante subito errorum fluctibus pelagōque immenso absorpti obruemur, & nisi illa veritatis in hac opinionum varietate amussim nobis applicuerit, ut lapides lignaque stupida & indisposita stupidi indispositi & dubij semper manebimus.

Verū ut istius æui infania (quæ controuersias ecclesiæ doctoribus conciliisque ecclesiasticis pastoribusque apostolica instructis successione submittere ambigit) autoritate luculenta superetur, vnicum exemplum Theodisij senioris (quem Augustinus, Orosius & poëta Claudianus ad eō celebrant) in hoc negotio producam. Hic quidem in difficillima incidens tempora, in quibus propter nouas in fide dissensiones, gliscentesque sectas popularium mentes passim distrahebantur, doctisque inter se acerrimè concertantibus; etiam electi

*Theodoret.
Cassod. in
histor. tripa*

ipsi in aliquam dubitationem inducebantur. Et enim Eunomius electum satanæ organum sua zizania dominico agro inspergebat & Nouatianum ferpebat virus, copiasque suas augebant macedoniani & Arriani. Interim Theodósius magno cum animi dolore christianæ ecclesiæ faciē spectans nullum remedium satis idoneū reperiebat, accersit igitur Nectarium episcopum constantinopolitanum ubi manebat & ab eo sciscitatur quid factū sit opus ad concordiam laceratæ ecclesiæ restituendam. Nectarius verò cum non haberet quod ex tempore responderet Agelium episcopum consulit: Agelius fortè Sisinium lectorem habebat hominem non mediocriter eloquentem, in sacris litteris ut in philosophiæ cognitione probè versatū, iudicioque & rerum agendarum dexteritate polentem. Is iussus dicere quid roganti Cæsari respondendum esset in hunc modum disseruit, concordiam christianæ religionis frustrā sperari quādiu partibus nouam doctrinam inducentibus libertas disputandi relicta esset: imo verò præsentia schismata non solum hac disputandi libertate non tolli sed augeri grauioreque inde lites ac pugnas irconciliabiles expectari oportere. Aliam igitur in eundæ concordie quæ solida esset viam sequendam esse. Nimirum ut præsentis controuersie ex veterum patrum (qui ecclesiæ calcuculo approbati fuerant) traditione iudicarentur, unde Imperatorem rectè facturum si præcipuos sectarū magistrōs interrogandos curaret velinte veterum ecclesiæ doctorum iudicio stare, ijs potissimum qui ante natam modò contentionem cum gloria floruisent

floruiſſent: ac propterea vt minimè ſuſpectos controuerſiarum cenſores & arbitros iure recipiendos eſſe, quod ſi hos arbitros admittere deſtarent poſtulandum ab illis eſſe vt verbis diſertis pronuntiarèt ſibi damnari patrum authoritatem, ac ſi rursus hanc damnationis legem diſertis verbis ferre nollent ex hac ſola tergiuerſatione conſtare quantum fidei mereantur noui de fide diſputatores vtpote tam arrogantes vt ſeſe tot tantisque patribus probatis vel æquare vel antepo-
nere non erubeſcerèt, & idcirco pro falſis doctōribus eccleſiæque veræ peſtibus iure habendos atque proſtigādos eſſe. Quid multis? placuit hæc ſententia Neſtario qui ſtatim ad Theodoſiū Cæſarem reuerſus concilium Siſini aperuit, ſuâque authoritate confirmavit. Cæſar verò vt erat princeps prudentiſſimus lectoris conſilium diligenter expendit & hanc incundæ concordiæ rationem approbat reque ipſa probandam cenſet. Itaque ſectarum principes ad diſputandum inſtructi conuocantur ac præter expectationē à Cæſare interrogantur quo in pretio doctōres eccleſiæ haberent eos nempe qui ante noua diuiſionis tempora exitiſſent. Hic primum illi modetiā præ ſe ferre & de patribus honorifice loqui quaſi præceptores illos agnoſcerent ſequē illorum diſcipulos facerentur, verum ſciſcitante iterum Imperatore eſſetne illis conſtitutum patrum teſtimonia eo habere loco vt illis cum de aliis chriſtianiæ doctrinæ partibus tum de ſubortis nupertime controuerſiis iudicaretur, omneque iudicium terminetur, hic illi ſuſpenſi hærebāt aliis aliud obtendentibus

& eiusdem etiam sectę sociis inter se mutuo altercantibus quid quantumque scriptis & authoritati veterum esset largiendum : quidam Cæsaris institutum probare, sed plures veterum sententias defugere visi sunt, periculum subodorantes de causa cadendi si ex antiquorum patrum iudicio præsentēs controuersię dirimerentur. Theodosius igitur cum illos videret pertinaces & confusos memorandum omni posteritati reliquit exemplum ut quod Tertullianus docuerat (tractans hanc Pauli sententiam hereticum hominem post vnam aut alteram admonitionem deuita) nempe, ne catholici cum hereticis disputaturi per sacras literas cum illis in arenam descendant, sed potius ut ad ecclesię maiorumque traditiones prouocent & ex illis germanam scripturę intelligentiam omniumque de propositis fidei quęstionibus veritatem petant atque confirmet. Sicut & Origenes pronunciauit, illam solam credendam veritatem quę in nullo ab ecclesiastica patrum traditione discordat.

Sed cum hodierna die paucos habeamus Theodosios, qui Sisinij consilia salutifera sequantur (quauis nulla ætas vnquam fuerat aut boni consilij indigentior, aut nouarum opinionum fecundior) cum omnia talibus sophismatum laruis inuoluatur ut non facile sit prudentibus nedum plebi vulgari definire scientesne an ignorantes, antiquitatem an nouitatem, ordinemue an ataxiam sequi debeant; eam ob causam ego qui aliquando iisdem difficultatibus laboraui, tribulibus ciuibusque meis omni qua debeo beneuolentia explicare

aggredior quibus rationibus hac anxietate liberatus sum.

Legi in Apostolo ad Timoth. 3. cap. *Ecclesiam* ^{Ex cognit}
firmamentum & columnam veritatis dici, unde mihi ^{ne Ecclesia}
 apprimè necessarium fore iudicabam quæ, qualis ^{cognoscitur}
 & vbi terrarum hæc columna, hoc firmamentum ^{vera religi}
 esset scrutari: vt illa cognita non amplius de veritate
 superedificata inter tot fluctuantium varietatum
 procellas ambigerem. Admiratus sum interea
 præposteram illorum sententiam qui aratrum
 bobus præmittentes vnumquemque ex veritatis
 cognitione Ecclesiam, nõ ex Ecclesiæ cognitione
 veritatem agnoscere posse, autumant: cum Augustinum
 ipsum non pudeat affirmare quod non
 credidisset euangelio (quod veritatis est Archiuũ ^{Sensus Scri}
 indubitatum) nisi Ecclesiæ autoritas illum indu- ^{pturari d}
 xisset: considerauit proculdubio illud Ecclesiæ lu- ^{scilis.}
 men quam impossibile fuerat vnicuique plebeio
 explorare latentia euangelij arcana (quod tamen
 præ cæteris Scripturæ libris minimam prima frõ-
 te promittit difficultatem,) atque hæc abyssus in-
 scrutabilis non solum Ecclesiæ doctoribus scribẽ-
 di, vigilandique occasionem præbuit: verumeriam
 apostoli ipsi nisi viuente christo illius viua voce, &
 post illius ascensionem incredibili spiritus sancti
 præsentia suffulti fuissent certè hæsitabũdi & va-
 cillantes sæpenumero dixissent. *Loquere nobiscum*
clarius & non in parabolis, & cũ Petro super aquas
 ambulante. *Domine saluum me fac, immergor.* ^{Hiero. lib.}

Queritur Hieronymus sua ætate hereticos vt ^{aduersus}
 fauorem plebis sibi conciliarent scientiam scriptu- ^{lyianas.}
 rarum quibusuis etiam mulierculis tribuisse, &

ad Paulinum cap. 6. sic ait. *Sola Scripturarum ars est quam sibi passim omnes vendicant: hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc verbosus sophista, hanc universi præsumunt, lacerant, et docent antequam discant,* unde & non aliundè si Hilario, Hieronymo, Augustino, Epiphania credendum est tot hereses & schismata nata sunt cum quilibet ad suum iudiciũ Scripturas interpretetur atque ad sua commenta accommodare conatur. Verum patres Ecclesię venerabiliores non prius sibi Scripturarum peritiã assumpserunt quam ipsi à præceptoribus Scripturarum callentibus instituti essent. Sic diuus Hieronymus se beato Gregorio Nazianzeno & Didymo magistris sacras literas didicisse gloriatur. Sic Basilii in monasterio per annos tredecim remotis omnibus libris prophanis Scripturis operam dedit, earumque sensum non ex suo cerebro sed ex veterum Scriptis & autoritate hausit.

*Hilar. lib. 2. de trinitate.
Hieron. in cap. 1. ad Galat. August. lib. 2. confessio. cap. 25.
Epiph. in 7. Synod. seß. 6.*

In veteri testamento non legimus omnes fuisse doctores & interpretes sed paucos: & in Nouo cum Diuus Paulus gradus & ordines in Ecclesia instituit manifestè ostendit Scripturarum genuinum sensum omnibus non esse peruium. Et Tertullianus in præscriptionibus cap. 14. pro notis Ecclesiarum hereticarum manifestis accipit ubi nulla est vitæ, sexus, officij, ordinis distinctio in Scripturarum lectione & ubi (ut illius verbis utar) *Catechumeni ante sunt perfecti quam edocti, ubi mulieres procaces adeò ut audeant docere, disputare, contendere, ubi hodiè diaconus qui cras lector, hodiè presbyter qui cras laicus, ubi laici sacerdotalia munera exercent.*

Præterea si medicamentorum sinceritatem non ægrorantes sed Medici examinant: si Dispensatorum est familiæ administrandæ iudicium non vniuscuiusque serui vernaculi: & si Nautarum est officium non vectorum res nauticas disponere: Nonne maiori ratione medicamenta Scripturarum salutifera per medicos Scripturarum callentes examinanda? escaque familiæ Ecclesiasticæ per dispensatores solertes vnicuique distribuenda, quæque naue Ecclesiæ herefeon fluctibus semisubmersæ conueniant, naucleris polorum potiusque peritis non vectoribus singulis, idque nauſeantibus, stertentibus, ignorantibus, committenda sunt? & cum videamus non solum in scientiis liberalibus verumetiam in ipsis artibus mæchanicis (quantumuis sordidis) opus esse vt studeamus, discamus, dubitemus antequam intelligamus, doceamus aut demonstremus, idque adhibita quorundam annorum diligentia: nonne par (si non maior) exercitatio ad Theologiæ peritiam requiritur? cum illa sit scientiarum omnium domina & regina: verumtamen eam nos illotis (vt aiunt) pedibus primo anno, immò aliquando primo mense aut die aliquid legere callentes (papillionum more qui faces ardentes noctu temerè aggredientes ardescunt) temerarij aggredimur: docentes antequam didicimus, interpretantes, distinguentes & concludentes imò concionantes antequam rudimenta eleméntaria aliarum scientiarum nedum illius scientiæ imperatricis extremis labris libauimus: atque in hoc imitamur illos qui cum ad freta periculosa transeûda peruenierint, & naue, qui-

dem conducunt, sed navis clauum, contum & naucleros peritos res inutiles esse putantes procellis insurgentibus in arenas aut scopulos naufragi impingūt: ira qui Scripturarum pelagus immensum in suarum opinionum naue rimosa temerarij nauigare præsumunt aut in Scyllam schismaticorum aut in Charibdin hereticorum irruāt necesse est, nolentes periculum tam manifestum neque præuenire neque præuidere.

Quasi Scripturarum sensus genuinus vnicuique prima fronte pateret. Aliter profectò Diuus Augustinus sensit cum diceret. *Multis multiplicibusque obscuritatibus & ambiguitatibus illos decipi qui temere legunt Scripturas, aliud pro alio sæpenumero sentientes, quemadmodum & alibi idem Augustinus affirmat non temerè à spiritu sancto Scripturas esse tectas ut potè ne nimia familiaritate vilescant. Sed Ireneus vt omnium antiquissimus ita præ cæteris manifestissime Scripturarum difficultatem his verbis exprimit, dicens, illas infinitis sapientiæ diuinæ mysteriis abundare, maiestateque inenarrabili fulgere: cum tot contineant dialectos variables, tot phrasas obscuras, parabolas, schēmata, tropos, figuras, imò prima fronte tot clausulas contradictorias.*

Duplici itaque ratione difficilis est Scripturarum sensus: primum respectu materiæ de qua tractant. Agitur enim de mysteriis absconditissimis Sacramentorum, angelorum, creationis, incarnationis, regenerationis, prædestinationis, vnitatis & trinitatis aliisque supernaturalibus & incomprehensibilibus arcanis. Deinde stylus scripturæ scripturā reddit difficilem: quia non solum quæ in illa ob-

ugust. lib.
de doctri.
nisti. cap. 6.

ene. lib. 2.
p. 27. con-
a heresos.

scura sed quæ plana videntur non nisi eadē gratia supernaturali assistente quæ ~~enone~~, intelligi *aut qd* possunt. Legimus enim sapientiæ. 9. *sensum tuum domine quis sciet nisi tu dederis sapientiam & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis.*

Præterea quis inficiabitur iudicium admirabile requiri vt perfectè sciamus quæ literaliter quæ figuratiuè interpretanda sunt? Deinde phrasēs scripturæ ambigux non paruam pariunt difficultatem, vt cum legimus Ioan. 8. *Tu quis es? principium qui & loquor vobis*, & Mathæi primo. *Non cognouit eam donec peperit*, & Corinth. 1. cap. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis?* & illud Ephes. 3. *Vt innotescat principibus & potestatibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei*, &c. & illud 1. Pet. 3. *In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens predicauit qui increduli fuerant aliquando cum expectabant Dei potentiam in diebus Noë.* Item phrasēs imperfectæ: vt illa 5. ad Romanos. *Sicut per vnum hominem peccatum in omnes homines in condemnationem: sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificationē vitæ.* Vbi in tota periodo non reperitur verbum principale aut copulatiuum ad sententiā absoluendam. Item phrasēs more Hebræorum captæ vt Psal. 118. *Anima mea in manibus meis semper.* Item phrasēs Ironiæ, vt Genes. 3. cum loquitur Deus de Adamo dicens. *Eccē Adam quasi vnus ex nobis sciens bonum & malum.* Neque desunt Antiphrasēs exquisitissimæ, vt Iob. 1. cum dicitur Iobum, *quotidie sacrificasse pro liberis suis ne fortè benedixerint Deum*, & alibi idem Iob. *Non peccaui & in amaritudinibus moratur oculus meus*, atque iterum Deo loquens.

Et scias quia nihil impiè fecerim, &c.

Sed ex sententiis prima fronte contradicentibus maxima nascitur obscuritas, vt Exod. 20. Ego sum dominus Deus fortis, Zelotes visitans iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Cui ex diametro contrariari videtur quod Ezech. 8. legitur. Filius non portabit iniquitatem patris. Item in oratione dominica precamur Deum, ne nos inducat in tentationem, & in D. Iacobo legimus, Deum neminem tentare. Item Paulus Roma. 3. Arbitramur, (inquit) iustificari hominem per fidem sine operibus legis, Cui repugnare videtur Iacobus cap. 2. dicens, Videtis quod ex operibus iustificatur homo & non ex fide tantum. Immo ipse Paulus sibiipfi in hoc negotio cōtrariari videtur cum dicit Corint. 2. cap. 3. omnem fidem sine charitate nihil esse, quia charitas in operatione consistit cum nunquam sit otiosa sed semper ardeat & agat. Item Exod. 20. Honora patrem tuum & matrem tuam, &c. & Math. 23. Patrem nolite vobis quempiam in terris vocare. Item Prouerbiolorum 26. Noli respondere stulto secundum stultitiam suam & respondeto stulto secundum stultitiam suam. Item Ioan. 10. Pater maior me est. Et Ioan. 14. Pater & ego vnum sumus. Item Ioan. 1. Verbum caro factum est & Math. 3. Ego Deus & non mutor. Item Marc. 15. legimus illos qui cum Christo in cruce pendebant illi conuictos fuisse, & Lucæ 23. vnum tantum illorum blasphemasse legitur. Item alicubi. Caro mea verè cibus est, & alibi Caro nihil prodest.

Malary.

Hæ phrasæ ambiguar, figuratiuar, ironicar, antiphrasticæ & prima fronte contradictoriæ non paruam doctoribus studèdi occasionem præbuerunt,

runt, atque isti patrum sudores lucubrationesque indefessæ aut illos nobis in hac ætate (quibus Scriptura tam facilis videtur) stupidiore: aut ipsas Scripturas difficiliore quam opinamur, arguunt, & si ita non esset cur qui ab Ecclesia Romana se separarunt tot paraphrases, aduersaria, annotationes, commentarios & locos communes ediderunt? aut cur vtuntur prædicatoribus ad Scripturas, aperiendas quæ si omnibus essent perspicuæ certè diuus Petrus iurè reprehendendus foret cum dicat in Epistolis Pauli, *quadā esse intellectu difficilia quæ indocti & inconstantes peruertūt vt alias scripturas in suam ipsius perniciem*. Certè reprehendendi quoque forent & illi discipuli qui Ioan. 6. de verbis ipsius Christi Dei dixerunt, *durus est hic sermo quis potest eum audire*.

His itaque inductus mediis ad Ecclesiæ orthodoxæ inuestigationem persuadebar vt ex illa veritate indubitata pastoresque legitimos agnoscerem: atque iis cognitis, vt illorum voci non voluntati propriæ aut præceptis peregrinorum obtéperate discerem, vnde fit vt hoc modo captiuum reddens meum sensum in Ecclesiæ obsequiū quæ mihi antea videbantur ludicra & absurda iam adedò laudabilia Sanctaque esse agnoscam vt ingenuè confiteri cogar ab ipsis atrii porticibusque exterioribus basilicarum catholicarum ad summum altare, ab ipsa aqua benedicta vsque ad Sacrosanctæ Eucharistiæ capsulā, nihil esse quod non deuotionis & consolationis exemplum utilissimum suppeditet: quodque non sit dæmoni flagitium, homini beneficium Deoque officium commendabile. *minorabile* C

*Nota Eccle-
ſiæ propria
& infallibi-
ſi.*

Verùm cum videamus Hereticos omnes quot-quot fuerunt non ſolum ſibi falſò arrogaffe Scripturas verumetiam & Eccleſiæ nomen impuden-ter uſurpaſſe: vt enim meretriculæ impudicæ matronarum pudicarũ amiçtu fucatæ incedere gaudent: ita Eccleſiæ hoſtes Eccleſiæ exuuiis tituliſque ornari ſtudent. Legimus enim hoc Irænei & Tertulliani temporibus facticatum eſſe, & Cyprianus de Nouationo memoriæ tradidit quod more ſimiarum quæ cum homines non ſunt homines imitantur: ita ille cum Eccleſiæ eſſet rebellis Eccleſiam tamen apud ſe eſſe falſò iactitabat. Ob eandem cauſam de hereticis ſui temporis cõqueritur Hilarius & diuus Auguſtinus eiufdem impudetiæ Donatiſtas redarguit. Suo quoque ſeculo ſcribit ſanctus Bernardus quõſdã fuiſſe qui ſe vocabant Apoſtolicos ſe dicentes eſſe Eccleſiam veram: ſed illi Eccleſiæ quæ vt ciuitas ſupra mõtem abſcondi nequit, contradicentes. Quamobrem ne quis hac ætate dubitet vbi ſit vera Eccleſia (quandoquidem ſine illius cognitione veritatis cognitio latebit) quæ ſint illius notæ breuiter accipiat.

*Sana doctri-
na & legiti-
mus Sacra-
mentorum
uſus non
ſunt Eccleſiæ
nota propria
quarto modo.*

Sunt qui duas tantum velint Eccleſiæ notas: Sanam doctrinam & legitimum Sacramentorum uſum: quæ quin Eccleſiæ notæ ſint negari nequit: Sed peculiare & propriæ quarto modo non ſunt, quia heretici omnes quotquot hætenus fuerunt in illis uſurpandis quàm ipſa Eccleſia vera pertinaciores ſemper fuere. Imò inter ſeipſos hodiè contententes heretici vnufquiſque ſibi ſoli illarum notarum gloriam vendicat, quare præter has

querendæ sunt alię notæ certiores quibus omnis de Ecclesia penès quos sit dubitatio tolli possit, vndè autem eas petemus non ex tuo vel meo sensu aut cerebro. Nam vt ad circulum rectè formandum desideratur centrum immobile: sic ad has notas aptè ostendendas oportet ex fundamentis certis quæque vtrique parti contèdenti rata sũnt eas elicere. Eas itaque petamus ex Symbolo partim eo quod Apostoli ipsi collegisse dicuntur, quo generaliter hodiè vtũtur omnes christiani: partim ex illis quę à patribus in conciliis Constantinopolitano & Nicæno condita sunt. In Symbolo Apostolorum Ecclesia Sancta & Catholica appellatur: in Constantinopolitano & Nicæno vna & Apostolica dicitur. Vndè quatuor notas colligò quæ veræ Ecclesiæ ita proprię & peculiare sunt vt eas sibi nullo iure vèdicare possint heretici quẽadmodum illas præcedentes de sana doctrina & legitimo Sacramentorum vsu.

Primò itaque dicitur Ecclesia Sancta, nõ quòd in ea soli iusti sũnt & sancti. Cũ enim Ecclesia à *Prima Et* vocatione nomen habeat, multique sũnt vocati *sia nota* pauci electi certum est plures in illa iniustos quã iustos, malos quã bonos esse. Eam ob causam designatur in Scripturis Ecclesia nomine arę in qua sicut & triticum ita sũnt paleę. Vocatur ager in quo cũ tritico nascũtur & zizania, vocatur sagena in qua capiũtur pariter mali & boni pisces, vocatur vinea in qua sũnt palmites vvas dulces, sunt labruscę acerbæ proferentes: sunt qui aliquid, sunt qui nullum fructum ferant. Conferatur gregi in quo sũnt hædi & oves, arietes & hirci.

Confertur domui in qua sunt vasa argentea & lignea, aurea & fictilia, quædam in honorem, quædam in contumeliam, comparatur decem virginibus ex quibus tot erant fatuæ quot sapientes. Quamobrem permixti sunt mali bonis in hac militanti Ecclesia. Nam in Ecclesia triumphantium (quæ in cælo est) soli boni sunt, idem nobiscum corpus sed glorificatum, quemadmodum soli mali sunt in inferno qui ad hoc nostrum corpus (quod Christi corpus est) non pertinent. Itaque non ideò sancta dicitur Ecclesia quòd non sint in ea reiecti & improbi, putrida quidè huius corporis membra: sed quod quicumque sancti sunt non nisi in hac Ecclesia sancti sunt: extra quam species sanctitatis esse poterit, veta autem sanctitas esse nequit. A meliore itaque sui parte non à maiori sancta dicitur. Quemadmodum exercitus insignis dicitur magnificus, potens, elegans, fortis, non quod vnumquodque illius membrum tales habeat qualitates: sed quia membra præcipua eius sunt naturæ, sicut & Matth. 19. & 15. Ecclesia dicitur regnum cælorum non quia tota Ecclesia cælo comprehenditur sed quia illis solummodò regno potiri concessum est qui intra Ecclesiæ septa Continentur,

Vbi autem in canticis de Ecclesia legitur. *Tota pulchra es & amica mea & macula non est in te*, hoc de Ecclesia triūphante propriè dicitur quæ paulò post eodem capite à sponso coronatur. Verum si cum Beato Gregorio ad viuentes in terris referas tunc hoc sensu dicitur tota Ecclesia pulchra & macula carere quia viua eius membra & electa per inhæ-

ntic. 6.
g. cap. 18.
lesiast.
matum.

rentem gratiam sunt illustria coram Deo nec cō-
taminātur præsētia aut consortio improborum,
& quamuis nemo iustus aut sanctus peccato ca-
rceat, non tamen desinit esse sanctus & iustus quia
affectu retinet sanctitatem & per assiduam pœni-
tentiam (vt inquit idem Diuus Gregorius) assi-
duam seruat mundiciam, dum quotidie peccata
minuta lachrymis abluit, & à maioribus abstinet.

in 4. cap.
Cantic.

Dici quoque possit Ecclesia Sancta id est san-
guine Christi tincta: *Christus enim eam lauit à pecca-
tis suis in sanguine suo, qui sic eam dilexit vt seipsum pro
illa traderet vt eam sanctificaret atque ab operibus car-
nis emundaret sanguine suo,* atque hac ratione vt in-
quit Augustinus in Psal. 89. fideles omnes olim
sancti vocabantur.

Apoc. 1.
Ephes. 5.
Hebr. 4.

Sunt etiam & aliæ causæ quamobrem Ecclesia
dicitur sancta: quibus prætermisiss ad eam venio
quæ propriam & peculiarem Ecclesiæ catholicæ
notam includit. Apud eos qui Latine scripserunt
sanctum dicitur quod ita munitum firmumque
est vt violari facile neque possit neque debeat, sic
lex ciuilis muros ciuitatis vocat sanctos, tribunos
sanctos, ærarium sanctum, Basilicas sanctas, at-
que hac rarione propriè vocatur Ecclesia Sancta
quia illa nihil firmitus nihil fortius. Christo enim
dicata est, cui quod dedit pater nemo potest eri-
pere Ioan. 17. vel quia supra petram edificata est,
*Ita vt neque pluuiæ, neque flumina, neque venti irrum-
pentes eam subuertere possunt: atque adeò ne portas
quidem inferorū contra eam proualituras,* dixit Chri-
stus. Matth. 7. & 16. Habet enim firmum & stabile
fundamentum de quo dicit Apost. 1. Corinth. 3. Eun-

ad Paulinum cap. 6. sic ait. *Sola Scripturarum ars est quam sibi passim omnes vendicant: hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc verbosus sophista, hanc vniuersi presumunt, lacerant, & docent antequam discant,* vnde & non aliundè si Hilario, Hieronymo, Augustino, Epiphania credendum est tot hereses & schismata nata sunt cùm quilibet ad suum iudiciũ Scripturas interpreteretur atque ad sua commenta accommodare conatur. Verum patres Ecclesię venerabiliores non prius sibi Scripturarum peritiã assumpserunt quam ipsi à præceptoribus Scripturarum callentibus instituti essent. Sic diuus Hieronymus se beato Gregorio Nazianzeno & Didimo magistris sacras literas didicisse gloriatur. Sic Basilus in monasterio per annos tredecim remotis omnibus libris prophanis Scripturis operam dedit, earumque sensum non ex suo cerebro sed ex veterum Scriptis & autoritate hausit.

In veteri testamento non legimus omnes fuisse doctores & interpretes sed paucos: & in Nouo cum Diuus Paulus gradus & ordines in Ecclesia instituit manifestè ostendit Scripturarum genuinum sensum omnibus non esse peruium. Et Tertullianus in præscriptionibus cap. 14. pro notis Ecclesiarum hereticarum manifestis accipit vbi nulla est vitæ, sexus, officij, ordinis distinctio in Scripturarum lectione & vbi (vt illius verbis vtat) *Catechumeni ante sunt perfecti quam edocti, vbi mulieres procaces aded vti audeant docere, disputare, contendere, vbi hodiè diaconus qui cras lector, hodiè presbyter qui cras laicus, vbi laici sacerdotalia munera exercent.*

Hilar. lib. 2. de trinitate.

Hieron. in cap. 1. ad Galat. August.

lib. 2. confessio. cap. 25.

Epiph. in 7. Synod. sess. 6.

Præterea si medicamentorum sinceritatem non agrotantes sed Medici examinant: si Dispensatorum est familiaris administrandæ iudicium non vniuscuiusque serui vernaculi: & si Nautarum est officium non vectorum res nauticas disponere: Nonne maiori ratione medicamenta Scripturarum salutifera per medicos Scripturarum calientes examinanda? escaque familiaris Ecclesiasticæ per dispensatores solertes vnicuique distribuenda, quæque naucem Ecclesiæ hereseon fluctibus semisubmersæ conueniant, naucleris polorum potiusque peritis non vectoribus singulis, idque naufeasantibus, stertentibus, ignorantibus, committenda sunt? & cum videamus non solum in scientiis liberalibus verumetiam in ipsis artibus mechanice (quantumvis sordidis) opus esse ut studeamus, discamus, dubitemus antequam intelligamus, doceamus aut demonstremus, idque adhibita quorundam annorum diligentia: nonne par (si non maior) exercitatio ad Theologiæ peritiâ requiritur? cum illa sit scientiarum omnium domina & regina: verumtamen eam nos illotis (ut aiunt) pedibus primo anno, immò aliquando primo mense aut die aliquid legere callentes (papillionum more qui faces ardentes noctu temerè aggredientes ardescunt) temerarij aggredimur: docentes antequam didicimus, interpretantes, distinguentes & concludentes imò concionantes antequam rudimenta elementaria aliarum scientiarum nedum illius scientiæ imperatricis extremis labris libauimus: atque in hoc imitamur illos qui cum ad freta periculosa transeûda perucenerint, & nauem, qui-

dem conducunt, sed naus clauum, contum & naucleros peritos res inutiles esse putantes procellis insurgentibus in arenas aut scopulos naufragi impingūt: ita qui Scripturarum pelagus immensum in suarum opinionum naue rimola temerarij nauigare præsumunt aut in Scyllam schismaticorum aut in Charibdin hereticorum irruāt necesse est, nolentes periculum tam manifestum neque præuenire neque præuidere.

Quali Scripturarum sensus genuinus vnicuique prima fronte pateret. Aliter profectò Diuus Augustinus sensit cum diceret. *Multis multiplicibusque obscuritatibus & ambiguitatibus illos decipi qui temere legunt Scripturas, aliud pro alio sæpenumero sentientes, quemadmodum & alibi idem Augustinus affirmat non temerè à spiritu sancto Scripturas esse rectas ut potè ne nimia familiaritate vilescant. Sed* Ireneus ut omnium antiquissimus ita præ cæteris manifestissime Scripturarum difficultatem his verbis exprimit, dicens, *illas infinitis sapientiæ diuinæ mysterijs abūdere, maiestateque inenarrabili fulgere: cum tot contineant dialectos variabiles, tot phrasas obscuras, parabolas, Schamasa, tropos, figuras, imò prima fronte tot clausulas contradictorias.*

Duplici itaque ratione difficilis est Scripturarum sensus: primum respectu materiæ de qua tractant. Agitur enim de mysterijs absconditissimis Sacramentorum, angelorum, creationis, incarnationis, regenerationis, prædestinationis, vnitatis & trinitatis aliisque supernaturalibus & incomprehensibilibus arcanis. Deinde stylus scripturæ scripturā reddit difficilem: quia non solum quæ in illa ob-

vgust. lib.
de doctri.
nistis. cap. 6.

ne. lib. 2.
1. 27. con-
heresos.

scura sed quæ plana videntur non nisi eadē gratia supernaturali assistente quæ ~~enotone~~, intelligi ^{sub qua} possunt. Legimus enim sapientiæ. 9. *sensum tuum domine quis sciet nisi tu dederis sapientiam & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis.*

Præterea quis inficiabitur iudicium admirabile requiri ut perfectè sciamus quæ literaliter quæ figuratiuè interpretanda sunt? Deinde phrasēs scripturæ ambiguae non paruum pariunt difficultatem, ut cum legimus Ioan. 8. *Tu quis es? principium qui & loquor vobis*, & Mathæi primo. *Non cognouit eam donec peperit*, & Corinth. 1. cap. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis?* & illud Ephes. 3. *ut innotescat principibus & potestatibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei*, &c. & illud 1. Pet. 3. *In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens predicauit qui increduli fuerant aliquando cum expectabant Dei potentiam in diebus Noë.* Item phrasēs imperfectæ: ut illa 5. ad Romanos. *Sicut per vnum hominem peccatum in omnes homines in condemnationem: sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificationē vitæ.* Vbi in tota periodo non reperitur verbum principale aut copulatiuum ad sententiā absolueudam. Item phrasēs more Hebræorum captæ ut Psal. 118. *Anima mea in manibus meis semper.* Item phrasēs Ironica, ut Genes. 3. cum loquitur Deus de Adamo dicens. *Eccē Adam quasi vnus ex nobis sciens bonum & malum.* Neque desunt Antiphrasēs exquisitissimæ, ut Iob. 1. cum dicitur Iobum, *quotidie sacrificasse pro liberis suis ne fortè benedixerint Deum*, & alibi idem Iob. *Non peccaui & in amaritudinibus moratur oculus meus*, atque iterum Deo loquens.

nibus vsque ad mundi finem data sunt, proculdubio Ecclesiam semper fore visibilem demonstrant: cui frustra aliquid diceremus, frustra conqueremur nisi visui sensibusque nostris esset obnoxia. Deum quidem inuisibilem alloquimur & precamur quia spiritus est: sed alloqui corpora visibilia inuisibiliter illud phantasticum nimis est & absurdum. Aliter profecto Psal. 18. sentiebat Regius ille vates cum diceret Deum, *Posuisse tabernaculum suum* (id est Ecclesiam) *in sole*, vt omnibus conspicua esset & visibilis, aliter sentiebat Evangelista Matth. cap. 5. cum diceret Ecclesiam *ciuitatem in monte positam quæ abscondi non potest*. De qua Esaias & Michæas prædixerunt, *Erit in nouissimis diebus præparatus mōs domus domini in vertice montiū & super colles eleuabitur & fluent ad eam omnes gentes & ibunt populi multi*. Hic est ille mons quem vidit rex Nabuchodonosor ex lapide sine manibus exciso creuisse in montem magnū & orbem vniuersum impleuisse, in quo cōminutis regnis aliis vniuersis iuxta Danielis interpretationem Deus cœli suscitauit regnum quod in æternum nō dissipabitur & alteri populo non tradetur. Hoc Danielis loco vtens sanctus Bernardus contra hereticos sui temporis. *Itane (inquit) lapidem de monte abscissum sine manibus, montem factum & implentem mundum, vestris creditis inclusum antris*, de hoc mōte nemo christianus se labi patiatur: quod si quis dixerit homini christiano sicut olim dixerat Christo ipse diabolus. *Si filius Dei es mitte te deorsum*: quātū libet multa diuinę legis oracula produxerit ipsi diaboli vestigia sequutus, absit tamen vt in animū

ib. 2.
ch. 4.

m. 2.

nar. Ser-
u. 66. in
nōic.

christiani catholici ingrediatur vnquā, vt talibus imposturis consentiat, deinde si quis dixerit Ecclesiæ, *Ecce hic est Christus: ecce illic: monet nos ipse Christus* dicens *nolite credere, & si dixerint ecce in deserto: nolite exire, ecce in penetralibus domus: nolite sequi*, & ratio est, quia non est caput nisi in suo corpore neque Christus nisi in sua sancta catholica Ecclesia: Ecclesia porro catholica ibi est vbi est fides catholicorum, catholica non particulariū particularis, atque fides catholica ea est vt iam diximus quæ per vniuersum orbem eadem semper annuntiatur nec vel tempore vel locis variatur, à qua si quis dissentiat is catholicus non est sed schismaticus aut hereticus, quia singularem quandā opinionem nō vnam communem omnium fidem complectitur.

Sed ad Ecclesiæ visibilitatem adhuc reuertens ita insisto. Propterea quod necessarium est in Ecclesia habere fidē, quæ vt ait Apostolus est ex auditu: oportet habere verbi prædicationē. & prædicatores, sacramentorū ministratiōē, eleemosynæ collectiōē & distributionē, conueniendi loca, &c. Certè risui excipiendum est si quis dixerit has omnes Ecclesiæ circumstantias (pro maiori parte necessarias) inuisibiles esse: & si illæ sunt visibiles certè Ecclesia inuisibilis esse nequit. Verū quod obiicitur de Elia, cū diceret se solum ex tota Ecclesia superfluisse, puerile nimis est historiam ipsam diligēter legētibus. Vbi manifestè respōdet Eliæ, Deus, se septem millia seruasse qui coram Baal nō flexerūt genu, atque iste numerus proculdubio non omnino erat inuisibilis. Deinde cer-

Reg. 3. c
19.

tum est Eliam fuisse in Samaria cùm ita expos-
laret ubi profectò tunc temporis per tyrannidem
Achab & sanguinolentæ Iesabel Ecclesiæ splen-
dor extinctus erat : loqueba ur itaque Propheta
de Ecclesia Samaritana non generaliter de tota
Ecclesia Hebraica quæ eodem tempore Hieroso-
lymis sub Regè Iosaphat spléndidissimè florebat.
Præterea si dicerem Ecclesiam Eliæ illo tempore
non apparuisse, non sequeretur illam omninò
fuisse inuisibilem, quia Propheta quàmuis multa,
tamen non omnia cognouerant sed ea quæ illis
4. cap. 4 reuelata fuerant. Quemadmodum non puduit
Eliseum (cui duplicatus erat Eliæ spiritus) alicubi
dicere, *Et hoc mihi fuit absconditum.*

Itaque ut huic notæ secundæ finem imponam.
Iudicemus quæso omni remota passione cui Ec-
clesiæ fidem christianam hodiè profitenti maxi-
mè cõtueniat hoc vniuersalitatis temporum, lo-
corum, & personarum epithetum. Reperietur ne
earum aliqua præter Ecclesiam Catholicam Ro-
manam (& quæ eam sequuntur) quæ fide dignas
huius negotij historias exhibere poterit quibus
probabit se à tempore Apostolorum indefinenter
hucusque & visibiliter per totum orbem diffusam
fuisse quæadmodum Romana & fuit & est videlicet
per Europã, Asiam, Africã, Americam. In Europa
ecce potentissima regna Gallia, Hispania, Italia,
&c. profitentur fidem Apostolicam Romanam:
Imò in illis Europæ nationibus quæ à sede Roma-
na defecerunt (vt in Germania, Anglia, Scotia
Dania) magnus reperietur Catholicorum nume-
rus qui quotidie augetur non diminuitur. In Asia

vigintiduo scepra Abyffina Presbytero Ioanni subiecta Liturgiã ceremoniasque diuinitas secundum vsum Romanum celebrant. Item Patriarcha Constantinopolitanus & si quæ aliæ adhuc sunt Ecclesiæ Grecæ idem faciunt: ducentisque abhinc annis in Concilio Florentino eadẽ Ecclesiæ Grecæ, Romanæ sedi sese submiserunt, & qui ad sanctum sepulchrum peregrinantur sciunt Franciscanos, Christianosque omnes illic vincentes primatum Romanum agnoscere. Quemadmodum & Patriarcha Alexandria anno 1598. Petri limina salutans obsequium debitum Beatissimo Clementissimoque Papæ Clementi octouo præstitit. In Africa quoque multi sunt Catholici Romani præsertim vbi serenissimus Rex Catholicus imperat. Et in America multi Reges Regnaque barbara ad Ecclesiam Catholicã Romanam quotidie conuertuntur. Quæ quoniam plus aliis Ecclesiis Christi nomen vñrpantibus visibiliter & vniuersaliter hucusque ab Apostolorum temporibus floruerit, iure optimo hanc secundam Ecclesiæ notã (quæ vniuersalitatis nomine comprehenditur) præ cæteris meretur. Verum cum mihi obiiciunt contrarium esse in adiecto quando Ecclesiam Catholicam, Romanam appello: quia locus (vt aiunt) Romæ particularis locorum generalitati contrariatur. Respondeo. Nullã hîc esse contrarietatem aut absurditatem maiorem quàm cum dicimus Ecclesiam Catholicam esse Apostolicam, quia cum Ecclesiæ vniuersalitas consistat potius in personis quàm in locis, & tamen illa personarum vniuersalitas (sine aduersariorũ scru-

Non est contrarium in adiecto cui catholica Ecclesia dicitur Romana.

pulo) Archetypo vel norma particulari Apostolatus (quo fungebantur solummodò duodecim personæ) limitatur : quid impedit omnia Ecclesiæ loca vnico loco principali tanquam Archiuo exemplari comprehendere : potissimum cum Apostolus Roma. 1. fidem Ecclesiæ vniuersalis vniuersalem, fidem Romanam appellauerit cum dicit illorū fidem annunciatā esse per vniuersum orbē.

*Tertia nota
Ecclesiæ est
vnitas.*

Tertia Ecclesiæ nota est Vnitas qua dignosci possit ab iis qui vel præcisi sunt ab ea (cuius generis sunt quibus interdictū est piorum cœtu quos excommunicatos vocamus vel qui ipsi se vltro præciderunt, quales sunt Schismatici : quos cum in tot sectas miserè dissectos videamus, manet tamen Ecclesia vera vna & sibi ipsi semper conformis, de qua sponsus in Canticis clamat, *Vna est columba mea, vna est matri sue.* Atque hanc illius vnitatem significauit inconsutilis illa Christi tunica quam qui Christum crucifixerunt milites, non sciendam sed secundum illud quod prædixit Propheta sortem super eam mittendam esse pronuntiabant. Item hanc vnitatem significauit vna illa domus in qua commedebatur agnus qui figura fuit illius agni intemerati qui tollit peccata mūdi & ab origine mūdi occisi. Hoc quoque expressit Apostolus cum dixit. *Vnum corpus, vnus Spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ,* quibus verbis dicere velit, quòd quemadmodum multa membra vnum faciūt corpus, & quemadmodum omnia vnus corporis membra vnico tantum spiritu mouentur : ita omnia corporis Christi mystica mēbra vnā tantū faciūt Ecclesiā sēque vnico

*Cantic. 6.
Ioann. 9.
Psal. 21.*

*Exod. 12.
Apor. 13.*

spiritu regi, pati debeāt, vt vnum idemque sapiār, dicant, cogitent: breuiter vt vno ore, vno corde iisdem in religione regulis (quantumuis habitibus differentibus) trinitatem vnam & vnitatem trinitatem colant supplices & adorent.

Vndè colligo eam Ecclesiā quæ terra est vnus labij, in qua vnus Christus adoratur, vna regula veritatis obseruatur, vbi vnum est cor totius multitudinis credentium, anima vna, modusque vnus in cultu diuino, colligo (inquam) eam solam iurè Ecclesiam Sanctam Catholicam appellandam.

Sed inter omnes illud nomen vsurpantes hæc concors vnitas solummodò in Ecclesia Romana Catholica reperitur: quæ cùm ex multis constet Ecclesijs per orbem vniuersum longè latèque diffusis, linguarum morūque diuersissimis, vnam tantum faciunt Ecclesiam eisdem ritus easdem vbique ceremonias seruantem: quin & lingua penè non nisi vna & eadem sacrificia diuina peragentem laudesque Deo psallentem, vt si quis etiā ab extremo orbis angulo veniat homo Christianus (cultus diuini identitatem vbique perspicies) intelliget cor vbique esse vnum, animam vnam, spiritum vnum, & si aliquando inter huius Ecclesiæ Romanæ Symistas de aliquo religionis capite oriatur quæstio: quantumuis sint periti & in suis opinionibus pertinaces se tamen suasque sententias omnes vni sedi Catholicæ Romanæ submittant: id quod meis oculis Romæ vidi anno Iubileo 1600. Iesuitæ enim, & Iacobini cū de præsciētia Dei molestam inter se haberent disputationem missis romam ex vtraque parte procuratoribus

census suos spirituales pro pedibus successoris Petri proiicientes cum omni reuerentia debita tenentis collegij Apostolici acquiescentes concordantes contentique domum reuerſi ſunt, quemadmodum & anno præſenti 1601. quæ eſt inter leuitas & Presbyteros, Anglos controuerſia de perſonis maximè idoneis ad fidem Catholicam in angliâ reſtaurandam (non de ipſa fide aut religione Catholica) eidem Beatiffimo Pontifici iudicanda remittitur.

Sed iſta vniuerſalis vnitas obedientiaque Chriſtiana inter alias ſectas Eccleſiæ nomen vendicantes nequaquam reperietur. Illi enim odiis viperinis inuicem æſtuantes nullos controuerſiarum iudices admittunt (nam vnus alteri cedere contemnit) neque tam à Catholicis quam à ſeiſiſ conſecti ſunt quotidieque conſiciuntur, cuius rei manifeſtum habemus exemplū in iis qui poſt octuaginta annos ſibi ſingulares opiniones eligentes ab vniuerſali Eccleſia ſe ſepararunt. Ecce Martinus Lutherus Anabaptiſtas, Zuinglium, Carolos tadia Ecolampadium aggreſſus eſt, & qui ſe Proteſtantes non Lutherani dici volunt Lutheri dogmata deſpiciunt, deinde Ioachimus Veſtphalus, Heſſuſſius, Caſtalius, Caſanovius, Molinæus, Morellus, Bernéſes, Ioannē Caluinū expugnare ſtudēt. Iſe Caſtalius, Brentius, Smēdelinſus & pleriq; alij vexant, Theod. Bezam. Denique in infinitas diſſecti ſectas ita inuicem inter ſe digladiantur vt aliud nullum errorum ſuorum maius aut euidentius argumentum edere poſſint: cum in vno collegio duos aliquando reperire vix liceat qui ſibi inuicem

inuicem omni ex parte consentiant. Vndè illud à Georgio Saxonix duce aliquandò dictum fuisse commemoratur. Se quidem scire quid eo anno crederent vicini sui Vuitembergenses : quid verò proximo anno credituri essent nullum mortalem scire posse quia tam crebrò dogmata sua variarét. Atque istius diuisionis exemplum manifestissimū in Britania nostra maiore reperitur. Vbi inter Protestates Anglos & Scotos non parua est disceptatio, de Primatu, de Episcoporum authoritate de habitibus & diebus festis. imò in vtroque regno qui protestantes sunt inter se dissidēt : quemadmodum in Anglia prælati & puritani : & in Scotia ministri ipsi non paruas habent inter se velitationes pro Episcoporum restitutione. Neque omninò inter se conueniunt ministri Geneuenses. cum Georgius Periot ille Bezzæ qualis maiorem prærogatiuam Episcopo Romano quàm aliis debitam esse, & Episcopos iniuria Geneua expulsos fuisse asserat : quod nemini ignotum esse poterit qui post duos annos Genevæ diuersatus est. Itaque hodierno die vsu venit quod Hilarius suæ ætate miserabile esse conquestus est, nempè, *tot esse fides quot voluntates, tot doctrinas quot mores, tot blasphemiarum causas quot curiosorum capita.* Sed illorū bellum pax est Ecclesiæ : quia dum sibi inuicem aduersantur fidem Catholicam confirmant : illis-que euenit quod viatoribus vsu venire solet qui quandò à recto itinere aberrarunt alij alias semitas inuestigantes relicta via regia vagantur & errant nullum peritum ducem sequi dignantes : sic isti duce carentes Ecclesia, Ecclesiæque via n

*Hilar. in
ad consta-
angustum*

regiam deferentes cùm semel de rectæ fidei religionisque orbita deflexerint alij alia curiositatis diuerticula ingressi capitibusque id est opinionibus dissecti, cauda tantùm (vt illæ Samsonis vulpes) colligati, in sola vnius Sanctæ Ecclesiæ Romanæ oppugnatione concordēs sunt: sibi quē inuicem vt ait Rupertus linguas exedunt cū vnusquisque condiscipuli aut magistri sui opinionēs refutandas esse censet. Quemadmodum Melancthon Lutheri, Zuinglius Melancthonis, Calvinus Zuinglij, Seruetus Caluini dogmata impugnavit, atque hi in infinitas sectas dissecti vnitatis charactere omnes destituuntur.

Relinquant itaque si sapiant amarulentas contradictionis aquas altariaque oppositionis sanguinolenta & Babylonicā istam linguarū differentiā, permittentes se instar illius ouis errantis vinculis Ecclesiasticis ligari & ad gregem nonaginta nouem reduci: aut potius se ipsos non colligari sed volentes cū filio perduto coram pedibus pietissimi Patris Pontificis prosternent vt illis palmam reconciliationis pro vitulo pingui, hymnosque absolutionis pro instrumentis musicis propinans in familiam Ecclesiæ cum totius Ecclesiæ gaudio recipi & inseri possint. Sin secus fecerint profectò difficulter probabunt se Ecclesiæ Catholicæ, (quæ vna est) membra esse multò minus totius Ecclesiæ nomen mereri: quod nomen iam per vnitatis (quemadmodum antea per sanctitatis & vniuersalitatis) prerogatiuam soli Ecclesiæ Romanæ illique adherentibus Ecclesiis conuenire luculenter ostēdi.

Per quartam notam Ecclesia dicitur apostolica:

quam cum Apostolicam vocamus Patriarchas & Prophetas non excludimus: neque enim ab Apostolis sed ab ipso Adamo exordium sumpsit Ecclesia quæ edificata est super fundamentum Prophetarum & Apostolorum. Nam quod Apostoli factum esse prædicarunt id Prophetæ futurum fore prædixerunt. Dicitur interim Ecclesia Apostolica in qua & doctrina Apostolorum & legitima est Episcoporum successio à temporibus Apostolorum ad hæc usque nostra deducta. Porro doctrina Apostolorum non scripto tantum verum & traditione constat: quosquæ ad confirmandam Ecclesiam, quæ ad fidem quæ ad religionem, quæ ad ritus & cæremonias pertinent multa docuisse dubium non est quæ nusquam scripta reperiuntur. Eam ob causam scribens ad Thessalonicos dicit Apostolus, *state & tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem siue per epistolam nostram*, quibus verbis palam indicat præter ea quæ scripserat se non minus præclara (quin & præclariora) solo sermone dedisse cum sermonem prius quàm epistolam nominat. Id quod vel inde magis liquet quòd Diuus Hieronymus epist. ad Paulinum dicat voci viuæ maximam inesse vim. Habet (inquit) viuæ vox nescio quid latentis energię, & in aures discipuli de authoris ore diffusa fortius sonat. Vnde Æschynes cū Rhodi exularet & legeretur illa Demosthenis oratio quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus suspirans respondit æschynes quid si ipsam bestiam audiretis sua verba resonantem? hæc Hieronymus. Item adhuc Diuus Paulus. *Quara-*

*Per quarta
notam Eccl
sia dicitur
Apostol. ca.
Ephes. 2.*

*Cum docti
na Aposto
lica coniuge
de sunt tra
ditiones apo
stolorum.*

*cap. 2. epist
2.*

epist. 1. cap. 1. tione cœnz dominicæ memoria celebrari debeat
verbo tradidisse videtur. Ita enim dicit ad Corint.

*epist. 118.
cap. 6.*

Scribens: *cætera* (*nimirum* de Sacramento Eucharistiz) *cum venero disponam*, ex quo loco Augustinus scribēs ad Ianuarium, à Paulo affirmat totum illum ordinem agendi quem vniuersa per orbem Ecclesia tenet in prædicti Sacramenti administra-

2. Timot. 2.

tione institutum fuisse, vt nulla in posterum morum diuersitate violaretur. Similiter & alio loco sic dicit idem Apostolus. *Laudo vos fratres quod per omnia mei memores estis & sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis*, & rursus eidem Timotheo scribens: *quæ audisti (inquit) à me per multos testes hæc commenda fidelibus qui idonei erunt & alios docere*. Quibus ex verbis illud intelligero licet quod & etiam

lib. 3. cap. 4.

ab Irenæo scriptum est. De multis rebus quæ literis mandatæ non erant edoctam ab Apostolis recentem nascentemque illam Ecclesiam fuisse, quas successores Apostolorum Episcopi sibi per manus ab illis traditas suis ipsi vicissim successoribus Ecclesiæ Episcopis tradiderunt.

*Hereticum est
& antiqui-
tatis dānatum
solis Scriptu-
ris nuti.*

Quamobrem quicumque se Catholicam Ecclesiam credere profitetur eum non modò quæ scripta verum etiam quæ tradita & recepta sunt credere opottet, alioqui in fundamentis fidēi periclitabitur, neque enim alia re magis differre visi sunt antiquitus heretici à catholicis quā quòd illi solas recipiebant Scripturas: hi verò traditionibus etiā Ecclesiasticis inherendum esse censebant. Sic Hilarius eo quoque tēpore cū dixisset quidam nolo verba quæ non scripta sunt dici. Dic inquit priùs si rectè dici putas, nolo aduersus noua vene-

*Hilar. in lib.
ad Constan.
August.*

na nouas medicamétorum comparationes: nolo aduersus nouos hoítes noua bella: nolo aduersus nouas insídias consília recentia: & in hoc negotio hæc sunt Athanasij verba, cum ex Theognosto, Dionysio Alexandrino & Origine probasset filium eiusdem esse essentia cum patre. Ecce (inquit) nos quidem ex patribus ad patres per manus traditam hanc sententiam demonstrauimus: vos autem noui Iudæi & Caïphæ discipuli quos tandem opinionum vestrarum præter vos metipsos potestis ostendere progenitores.

lib. 1. cap. 8

Atque hoc est quod apud Theodoretum legimus ex non scriptis sermonibus piè tamen intellectis Arrianos esse damnatos. Nam cum reiicerent vocem *ὁμοούσιος* quia nusquam in Scripturis legebatur, Athanasius & qui cum eo steterunt Episcopi Catholici testimonio patrum qui Doctrinam hanc ab Apostolis receperunt, eos refutarunt: vndè fœlix Pontifex ad Benignum scribens testatur Apostolorum esse traditionem quòd filius dicatur eiusdem essentia cum Patre. Scimus etiã quòd è Scripturis Eluidius inpugauerit Mariæ genetricis castissimæ virginitatem, & Donatistæ paruulorum Baptísmum: Sed sicut illú Hieronymus ita hos Diuus Augustinus Ecclesiæ traditione refellit.

Per Ecclesiæ traditionem discernitur inter Canonicas & Apocryphas Scripturas.

Cuius quidem traditionis Apostolicæ Ecclesiasticæque tanta vis est vt non solum sibiipsi verum etiam vniuersæ Scripturæ fidé faciat, sitque instar Lydij lapidis ad omnem Scripturá examinandam. Nam cum in Scripturis nullum reperiamus librorum canonicorum catologú expressis verbis

nobis relictum oportet aliunde inuestigare illorū certitudinem, quam nunquam inueniemus nisi traditioni Ecclesiasticæ locum dederimus, quia cūm dicis certitudinem indubitata rerum omnium ad fidem & salutem pertinentium Scripturis debere expressis verbis contineri, hīc librorum Canonicorum auctoritatem labefactas: cūm in Scripturis nō legatur qui sint aut nō sint Canonici: verūm si dixeris (quemadmodum & ego ipse aliquādo pertinaciter sustinui) te interna spiritus sancti virtute illuminatū eiusdem spiritus stilum in illis agnoscere atque adeo certitudinem infallibilem concepisse: tunc quod toti Ecclesiæ tribuere nefas opinaris id tibi soli tuoque spiritui imaginatio Anabaptistarum more arroganter adscribis, & si dixerit Catholicus aliquis se per traditionem aut auctoritatem Ecclesiæ scire quæ sint scripturæ canonicæ: affirmabis infirma esse saluationis media quæ auctoritate aut traditione humana nituntur. Tu tamen vnus homo id ipsum facis quod omnibus improperas. Sed adhuc replicas te non ex teipso sed ex spiritu sancto certitudinem habere talem vt pro cæcis & reprobis omnes habēdos existimes qui ita tecum non sentiant velisque tuum scire omnibus esse scientiam inexpugnabilem. Respondeo. Credendum esse Patres conciliaque prisca qui auctoritate sua eodem libros pro authenticis nobis tradiderunt parem si non maiorem spiritus sancti illuminationē habuisse, cūm sanctitate, antiquitate & doctrina te longe superauerint. Illorum itaque auctoritati venerabili tua inspiratio variabilis & illorum tra-

ditioni laudabili tua temeritas illaudabilis cedat
 necesse est : atque tuæ inspirationis certitudinem
 incertam non alia ratione opere prætium est cō-
 fundere quam quod omnes sectæ Romanam Ec-
 clesiam imperentes eiusdem spiritus sancti pecu-
 liarem sibi prærogatiuam vendicent. Sed percus-
 si sunt cæcitate mentis ita ut alter in alterum in-
 scius impingat, & cum Samfone (ni tempestiuè
 resipiscant) fortitudini suæ speculatiuæ confiden-
 tes periculum est ne subuerso rectæ rationis do-
 micio se suarumque opinionum socios temera-
 rij obruant. Veruntamen quia nesciunt quid
 faciunt illis ignoscendum atque cum Eliseo
 illis dicendum est, *hæc non est via* : quia oculis ca-
 pti, ut illi Regis Syriæ satellites cum Dothaim ire
 velint ad Elisei diuersoriū, rectà rēdunt Samariā. 4. Reg. 5.

Atque in hac pertinacia perseverantes imitan-
 tur hereticos antiquos quorum quidam omnia
 probari voluerunt ex Sacris Paginis ut Arriani &
 Donatistæ : quidam eos tantum Scripturæ libros
 agnouerūt qui suis erroribus stabiliedis maximè
 conueniebant. Ita Carpocrates & Manichæus to-
 tum vetus testamentum damnarunt. Cordon &
 Cerynthus Euangelia omnia prætorquam lucæ.
 Seueriani Actus Apostolorum sustulerunt. Ebio-
 nitæ omnes epistolas diui Pauli. Alogiani Apoca-
 lypsin pro Cerynthi figmento habuerunt. Ita nul-
 lus ferè extat liber canonicus cui non censoriæ
 seueritatis notam inusserunt nouatores cum mi-
 nus errori suo fauere videretur. Verū ut rāto malo
 succurreretur inculpsit Deus in corde Ecclesiæ
 numerum aut cathologum librorum canonicorū

constituere; qui inspicendus esset cum de auctoritate alicujus libri dubitaretur, atque omnes illi libri nominari sunt ante annos 1200. in Concilio Carthaginensi (cui beatus Augustinus adfuit) & in Epistola beati Innocentij ad Exuperium cap. 6. Quos etiam ante 150. annos celeberrimum illud Concilium Florentinum, Latinorum, Græcorum, Armeniorumque Patrum & Legatorum consensu & frequentia celebratum Recensuit : quemadmodum & nostra ætate Tridentina Synodus eodem comprobavit.

Credimus ergo Scripturis canonicis & eas pro canonicis habemus (quâvis nullus eorum in Scripturis cathologus reperiatur) quia sic à tempore Apostolorum per laudatam sibi inuicem Succedentium Episcoporum consuetudinem traditiuam de manu ad manum nobis traditæ sunt, hæc ob causam Augustinus ipse verbis expressis asserit *Ecclesiæ traditionem recte definire etiam ἀρχαία nec* *m. 7. con- Crescētiū* *I. cap. 13.* *non Scripturæ canonem ipsum constituere.* Atque per hanc Ecclesiæ auctoritatem traditiuâ reiiciūditur Euangelia nomine Thomæ & Bartholomæi Apostolorum & Nicodemi discipuli, edita, & recipiūditur illa Lucæ & Marci qui neque Apostoli erant neque discipuli.

Videmus itaque in capitibus fidei maximè necessariis expressa Scripturæ verba non semper inueniri : id quod adhuc vnico verbo luculentius demonstrabo. Nulla nobis expressa Scriptura dicit tres personas vñū esse Deum : atque adeo ne reperitur personæ nomen in Scripturis de Deo dictum sicut nec Trinitatis. *Nos tamen tres personas dicimus*

dicimus & Trinitatem dicimus: non quia Scriptura dicit sed quia Scriptura non contradicit (ut inquit Augustinus) & quia sic ab Apostolis & eorum successoribus accepimus. Quorum etiam traditionem esse ut paruuli baptizentur, testantur Dionysius & Origenes.

lib. 7. de Trinita. cap. 4

Dionys. c. 7. de Hierarch. Origen. lib. 5. cap.

Deindè Symbolum Apostolorum quòd Augustinus (Tom. 10. Serm. 115. de tempore) ab Apostolis ipsis, confectum narrat, & ad cuius Analogiam omnis Scriptura interpretari debeat, nusquam tamen in Actis Apostolorum aut in aliqua noui testamenti parte illius collationis aut collectionis mentionem reperimus.

Breuitè nusquam in sacris paginis iubemur mutare Sabbathum in diem Dominicam sequentem: verùm nobis quotidie inculcatur Decalogi præceptum inhibitiuum. Nusquam iubemur cœnam dominicâ Sacramentum appellare: nusquam ieiuni, sed aut intercœnandum aut post cœnam mensæ Dominicæ cômunicare. Denique nulla Scriptura permittit ut ex sanguine & suffocatis manducemus: sed potius illorum usus nobis vetitus est ut ex illo primo Apostolorum concilio memoriæ traditur. Vtimur ramen his traditionibus & multis alijs partim Scriptura non expressis, partim vetitis: idque per laudabilem hucusque consuetudinē à primitiua Ecclesia descendentem.

Actar. 15.

Sed quorsum attinet singulas Apostolorum traditiones enumerare quarum magnam partem inuenire licet apud Origenem. Homel. 5. in Numeros. Tertull. de corona militis. Athanasium in lib. de variis. quæst. Basilium lib. de spiritu sancto cap.

28. & 29. Hieronymum contra Luciferianos. Sed
Augst. lib. 2 Augustin⁹ omnium apertissimè pronunciat. Mul-
7. de ta esse quæ neque in literis Apostolorum neque in con-
cilii cilio posteriorum reperiuntur, quæ tamen quia per vni-
versalium uersam Ecclesiã custodiuntur nõ nisi ab ipsis Apostolis tra-
ditio- dita & commendata creduntur.

Sed hic mirari satis nequeo istorum qui tam ho-
stilit stiliter traditiones impugnant torporem quòd in
in in eodem luto hærentes tam impudenter Ca-
tholicis tholicis improperent traditionum obseruationem : cum ipsi in præcedentibus cum Catholicis
consuetudinem consuetudinem traditionum sequantur, & quod
intolerabilius intolerabilius est nolentes aliquando sequi tradi-
ones tiones primitiue Ecclesiæ autoritate antiqua
commendatas commendatas, suas sola nouitate notabiles sequi
non erubescunt non erubescunt vt in Baptismo, cæneque Domi-
nica nicæ administratione & in sacramentorum nu-
mero mero, ieiunijs, precibus, prædicationibus &c. id
quod ex libris quod ex libris psalmorum Geneuæ excusis con-
stat stat: in quibus precum, prædicationum, ieiunij
sacramentorum sacramentorũ, sepulturæ formulæ traditionis à se-
ipsis inuentæ ipsis inuentæ, cum modo excommunicandi, ab-
soluendi soluendi, ægrotos visitandi, ministros, diaconos,
seniores eligendi seniores eligendi & delinquentes puniendi par-
ticulariter continetur ticulariter continetur. Atque hanc ob causam op-
tima tima stipatus ratione affirmare poterit Catholi-
cus cus libros precum Geneuenses non magis expres-
sis verbis in siss verbis in Scripturis reperiri quàm preces ves-
pertinæ aut matutinæ pertinæ aut matutinæ Romanæ tantum aduersa-
riis exosæ & execrabiles riis exosæ & execrabiles. Vbi quoque obiter no-
tandum est tandum est omnes penè Romanæ Ecclesiæ con-
suetudines suetudines eius hostibus tam derestabiles inter il-

Ios ipsos qui eas detestantur vsui esse forma tantum mutata: nam cum ieiunia instituunt, ibi dies festos aut statutos præter Dominicum, ciborum que licitorum vsum aliquando esse illicitum cum Catholicis fatentur. Cum excommunicat & absoluant in hoc cum Catholicis se ligare & laxare cælumque claudere & recludere profitentur: cum cogant omnes doctos pariter & indoctos consentire, subscribere, iurare & credere articulis fidei à seipsis collectis: in hoc quoque reipsa denotant credendum esse ut Ecclesia credit. Cum suam synodum ex Symmisticis tantum Syndicisque præstantioribus collectam Ecclesiam appellent, fatentur cum Catholicis Pastorum conuocationem aut concilium legitimum Ecclesiæ nomen mereri. Cum moderatores Synodorum, superintendentes & Presbyteria instituant nonnè Archiepiscoporum Episcoporum & Capitulorum Episcopaliū vsum approbant? Et cum omnes suis dogmatibus contradicentes citent, examinent, fisco & carcere plecti, proscribi (& quod intolerabilius est) igne & aqua interdici curent: prohibentes ne victus aut hospitium illis suppeditetur famemque (ut aiunt) Meliam minitantes ostenduntne hereticos utroque gladio vapulare debere? Et cum excommunicatione, carcere, fisco, exilio, fame nihil sit tetrius miror eos catholicis crudelitatis notā inurere. Faxit Deus ut utrinque in fide stabilienda non pœnis aut tormentis (quæ Patres tantum oderunt sed pietate & patientia (quæ tyrannos omnes vicerunt) uteremur: potissimum illi qui neque vocationis neque punitionis au-

thoritatem habent legitimam, ut alibi Deo fauente euidenter ostendamus. Verum cum hæc sint alterius loci mercanturque tractatum particularem ea tempori magis opportuno disputanda recondo, ne in iis commemorandis cursus scopusque meæ intentionis frangatur. Itaque ad institutum regredior ut superius affirmans formulas precum aliorumque rituum Genue excusas non magis expressis verbis in Scripturis reperiri quam quæ in diurnalibus Romanis leguntur collecta, hymni, præ, precesque.

Neque categoricè respondent dicentes suarum formularum fundamenta aut ex Scripturæ textu elici, aut saltem Scripturis non refragari, nisi eandem libertatem catholicis permittant. Deindè considerare debent fundamenta & formulas tantum differre quantum domus fundamentum & domus formata, imò quantum ipsa materia & forma, quarum illa quantumvis ex se bona sit, forma tamen mala adueniente, mala redditur: quia forma dat esse rei: id quod vno aut altero paradi-gmate ostendo. Ecce carnes delicatiores in vermes mutatæ, & fructus nobiliores in putredinem, virtute antiqua cum noua forma vitiosa priuantur. Aut ut efficacius agam, Ecce errores superedificati supra Scripturæ malæ intellectæ fundamenta, per Arrium, Donatum, Eluidium aliosque eius generis schismaticos, eadem fundamenta turpiter cõtaminarunt cum ut sues immundissimi fontes spiritu sancti nitidissimos heresibus fœdissimis turbarunt. Atque eiusdem præuaricationis rei sunt quicunque citant, applicant,

tórquent & retorquent Scripturas non secúdam doctiorum, antiquiorum & sanctiorum mentem sed secundum sensum quorundam priuatorum qui priscorum sanctitatem, doctrinam, antiquitatem erroris suspicione sepelire conantur.

Verùm vt hãc de traditionibus Apostolicis sectionẽ absolua cū patribus cõcludo quòd debeamus in illarum obsequium intellectum & iudiciũ nostrum priuatum captiuare sentiẽdo in opinionibus de Scripturæ sensu cõtroversis non secundum nostrum sensum, sed secundum antiquam Ecclesiæ traditionem, quam sancti Patres tantifecerunt vt non alia machina contra suorum temporum hereticos magis vsi fuerint. Hac vsus est ar & quissimus Irenæus contra Valentinum hereticum : Hac Tertullianus contra Marcionem : Hac Origenes contra Celsum : Hac Nicenum Concilium contra Arrium : Hac Basilius contra Eunomium & Amphilochem : Hac Hieronymus contra Vigilantium, Iouinianum & Luciferianum : Hac Cyrillus Alexandrinus contra Nestorium : Hac vsus est Proclus Constantinopolitanus Episcopus ad Armenios scribens : Hac Theodoretus in Polymorpho contra sui temporis hereticos : Hac Augustinus contra Donatistas & Iulianum : Hac Leo, Gelasius, & Ioannes Romani Pontifices contra Eutychen : Hac sexta Synodus contra Monothelitas : Hac septima cõtra Iconomachos : Hac Beda venerabilis de diuersitate Lunaris cursus : Hac Petrus Cluniacensis contra Henricianos & Petrobrusianos : Hac æqualis eius Bernardus cõtra Petrum Habailardum : Hac Euthemius contra

fui temporis Hereticos: Hac reliqui sancti Scriptores ad vsque hac nostra tēpora contra diuersi, imò contra omnis generis hereticos vsi sunt.

*solum
itiones
tiam ip-
riptura
olicorum
ntiam in
nis con-
rsus con-
ant.*

Sed in traditionibus propugnandis non ita mordicus inhæreo ac si iis negatis tota Ecclesiæ Romanæ machina laberetur: quandoquidem ipsa expressa Scriptura in præcipuis controuersiarum capitibus Catholicorum sententiam confirmabit, cuius rei probationem ex testimoniis subsequentibus elicio. Cum in Symbolo gradatim dicatur, *Christum crucifixum, mortuum, sepultum deinde descendisse ad inferos*: Ibi expressis verbis probatur catholicorum fidem esse Orthodoxam cum dicant Christum post, non ante mortem aut in morte descendisse ad inferos: Cum in eodem symbolo dicatur indefinite. *Credo sanctorum communionem*. Nonne sequitur sanctos militantes cum triumphatibus communionem habere? aut quam poterunt mortales cum illis glorificalis spiritibus aut illi cum mortalibus communionem mutuam, habere? nisi cum mortales illos votis, suffragiis, precibusque agnoscunt: Illi rursus mortalium orationes, operaque charitatis Deo fideliter commemorantes & offerentes ut illos Apocalypseos octauo fecisse legimus. Cum dicitur Machabeor. 2. cap. 12. *Sanctas salutareque esse preces pro defunctis*. Sequitur nē preces pro illis esse necessarias. Præsertim cum ipse Augustinus illum librum inter Canonicos numerauerit. Cum legitur Iacobis. 5. *Accersendum esse agrotis Presbyterum qui illos in nomine domini unget & pro illis oret*: sequitur nē vnctionem orationibus in mortis articulo cōiun-

gendam: Cùm legitur Ephes. 5. *matrimonium esse magnum sacramentum*. Cur errare dicuntur qui idè hodie affirmant? Vbi legitur 1. Corinthior. 7. *Qui matrimonio iungit virginem suam benè facit & qui eam non iungit matrimonio meliùs facit*. Et cùm legitur. 2. ad Timoth. 5. *si viduæ adolescentiores quæ Ecclesiæ officii consecratæ sunt inuuperint dānationem incurrunt votum præcedens violantes*. Sequiturne Ecclesiam Catholicam ex ipsis scripturæ fontibus cælibatus fundamenta haussisse. Cùm legimus Pet. 5. *Multa esse in Epistolis Pauli intellectu difficilia & Ioan. 6. Multos discipulos Christo ipso loquente dixisse, durus est hic sermo quis potest eum audire: quosdam etiam ab eo recessisse propter sermonis difficultatem*: Imò ipsos Apostolos alicubi Christo dixisse, *Loquere nobiscum planè & non in parabolis*. Quid absurdi si hodiè dicant catholici Scripturæ sensum aliquandò esse difficilem? Vbi legitur Philip. 2. *Deum reddiurum unicuique secundum opera sua*, & 1. Corinth. 9. *Vnusquisque autem propriam mercedem recipiet secundum laborem suum*, & Matth. 16. Cùm expressis verbis iubemur, *operari nostram salutem*, & Matth. 25. *Cum dicatur quòd in extremo iudicio reddetur unicuique secundum opera charitatis erga egenos demonstrata*. Sequiturne bona opera esse meritória? Cum legitur *peccatum in spiritu sancto, neque in hoc seculo, neque in seculo futuro remitti*. Probaturne quædā peccata esse venialia quædā mortalia quædā hîc, quædā alibi remitti? Cùm legitur. Ioā. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest introire in regnum cælorum*: Ostenditurne quanta sit baptismi necessitas ad salutem? Cum

legimus Actor. 8. *apostolos etiam baptizatis manus imposuisse*. Probaturnè impositionis manuum institutio quæ sub confirmationis nomine in Ecclesia catholica recipitur?

*illis præ-
ia in cena
minica
ratio Lu-
nta.*

Breuitè cum expressis Scripturæ verbis dicatur. *Hoc est corpus meum. Et nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem nō habebitis vitam æternam*. Et alibi. *Caro mea verè cibus est sanguis meus verè potus*. Quid luculentius realem præsentiam, menducationem & potum corporis Domini confirmare poterit? Et cū in hac manducatione mystica (quantumvis reali) Capharnaitarum crassa cogitatio reprehenditur per illa exquisitissima beatissimi saluatoris verba, *Caro nihil prodest : spiritus est qui viuificat*. Atque iterum verba mea *spiritus sunt & vita, sed sunt quidam ex vobis qui non credunt*. Nōne illa scurrilia pueriliæque quorundam scommata Anthropophagiam Cyclopicam Catholicis falsò obiicientium manifestissimè illiduntur? Illi enim subannatores cum Capharnaitis non nisi naturaliter & carnaliter corpus Christi manducari fingentes, carnisque & ossium rupturam contusionemque creophagicam falsò imaginantes, & cum Philosophis improbantes quæ ratione humana probari nequeant, turpiter hallucinantur, aut ignoranter aut arroganter sensum fidei, carnem spiritui præferentes. Nam si cum Sacramentariis dicam me fide in cælos ascendere, Christoq; coniungi in māducatione corporis Dominici quid illic credo rationi naturali contrarium? ipsi enim Philosophi infideles cælū deorum sedem esse, nosque cum illis nō nisi votis & voluntate

& voluntate coniungi posse fatentur. Verum si dicam è diuerso cum Catholicis Romanis Panem muratum esse in corpus Christi, vinumque in sanguinè : Ridebunt Philosophi, sensus refragabitur & ratio humana *ἀδυνάτωρ, ἀδυνάτωρ* exclamabit. In hac itaque manducatione catholicorum opuse est fide & spiritu : in illa sacramentariorum satis est sensum carnemque adesse. Laudati profectò laudabilesque discipuli Pythagorici quibus *αἶψα ἰσχυρὰ* sufficiebat : verum qui de sacrosanctis omnipotentis Dei oraculis cunctantes dubitant omni laude indigni videntur. Nam si mihi permiserint de reliquis saluationis, creationis miraculorumque circūstantiis, illorum more disputare, tunc labefactabo omnia vtriusque testamenti Axiomata. Ecce conceptio & incarnatio sine semine, Ecce partus virginalis, ascensus corporalis, introitus ostijs clausis & ambulatio super aquas realis, Ecce omnia quæ facta sunt solo verbo ex nihilo facta. Quid hic Capharnaïtz ? quid Aristoteles ? Multa dici, pauca probari, corpora descendere, aquis immergi, dimensiones ingrediendo penetrari, hominem ex homine & sole generari, in partū virginitatis claustra violari, & ex nihilo nihil fieri. Sed replicant Sacramentarij (& optimè) naturæ authorem (qui potest omnia quæ vult & non vult nisi quod bonū est) supernaturaliter in præcedentibus operatum fuisse, atque illū dixisse & omnia facta esse. Si ergo in creatione admiranda totius machinæ mundanæ, in redemptione reuerenda totius gentis humanæ, in operatione stupenda omnium vtriusque testamenti miraculorum, solo

verbo diuino confundant rationem humanam: Quare de efficacia & potestate eiusdem verbi in Sacramento Eucharistiæ dubitant non credentes aliquid illic esse corporaliter præter panem & vinum quæ videntur. Scire tamen debent quid propter talem incredulitatem dixerit Diuo Thomæ Dominus noster & Saluator benignissimus. *Thoma, Thoma quia vidisti credidisti. sed beati qui non viderunt & crediderunt.* Beati ergo præ aliis catholici Romani qui sensum carnemque spiritui mancipantes cum Diuo Thoma Aquinate credunt præfalluntque dicentes.

In suprema nocte cæna, recumbans cum fratribus, obseruata lege plenè, cibus in legalibus, cibum turbe duodenæ, se dat suis manibus. Verbum caro, panem verum, verbo carnem efficit fitque sanguis Christi merum: & si sensus deficit, ad firmandum cor sincerum, sola fides sufficit. Et alibi. Dogma datur christianus quod in carnem transit panis, & vinum in sanguinem: quod non capis quod non vides animosa firmat fides, præter rerum ordinem. Sub diuersis speciebus, signis tantum & non rebus, latent res eximie: caro cibus, sanguis potus: Manet tamen Christus totus, sub utraque specie. A sumente non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur: Sumit vnus, sumunt mille: quantum isti, tantum ille nec sumptus consumitur. Sumunt boni sumunt mali, sorte tamen inæquali, vitæ vel interitus: Mors est malus, vita bonus: vide paris sumptionis, quam sic dispar exitus, fracto demùm sacramento, ne vacilles sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur: Nulla rei sit scissura, panis tantum fit fractura, qua nec status nec statura, signati minuitur. Tantum ergo Sacra-

mentum, veneremur cernui, & antiquum documentum, nouo cedat ritui: præstet fides supplementum, sensuum defectui.

Quod autem ex Diuo Paulo Corinth. i. cap. ii. adfertur, *Vbi corpus Domini panis nomine exprimitur, nihil impedit, id quod hoc modo liquet. Primū ipse Christus eiusque corpus pretiosum passim in utroque testamento panis nomine designatur, vt Jerem. ii. Mutamus lignum in panem eius. Vbi per lignū Crux, per panem Christus aut Christi corpus prædicebatur, & in Euangelio dicitur, Panis qui de caelo descendit. Verū in mensa Dominica non memini me legisse panis nomen corpori impositum nisi cum adiectione, aut demonstratiua, aut relatiua, aut exegetica vt loco Diui Pauli citato, Panis quem frangimus, & ibidem. Qui manducat ex hoc pane, & Ioan. 6. Panis quem ego dabo vobis caro mea est. Atque talibus adiectionibus vtitur spiritus sanctus (secundum patrum sententiam) vt intelligamus non de pane communi visibili sermonem esse, sed de pane aliquo singulari mystico: præterea Diuus Paulus corpus panem nominans ita loquitur quia panis forma non corporis forma videtur: quemadmodum & vinum neque vinum neque sanguinem appellat sed calicem quia res continens contentis inclusis insipientium oculis est eminentior & visibilior. Atque hoc in Scripturis frequens est vt ab exteriori forma res denominationem habeant. Sic Serpens æneus serpens, sic Angeli viri aut homines dicti sunt. Item in Scripturis mutatione facta vetus nomen sæpè retinetur. Sic vinum vua, sic dæmon Lucifer, sic homo*

*Numer. 2
Genes. 18
19.*

cinis aut lutū, sic virga. Moyses dicitur adhuc virga cum non esset plus virga sed serpens. Vltimò cum D. Paulus loco citato indignè manducantes reos esse concludat non panis aut vini sed corporis Christi : manifestè ostendit manducari corpus Christi non panem communem. Ergo si cum Capharnaitis dixeris, Durus est hic sermo: Respondebo carni aut rationi carnali durum esse, quia caro nihil prodest: si dixeris cum diuo Thoma te nisi videris non crediturum. Respondebo Beatos esse qui non viderunt & crediderunt. Si cum beata virgine Deipara admirabūdus exclamaueris: quomodo id fieri possit cum virum non agnoscas (id est cum non videas media naturalia) respondebo cum Angelo: oportere spiritum sanctum in te superuenire & virtutem altissimi te obūbrare: alioqui de creatione, incarnatione, regeneratione nō minus dubitabis quàm de reali præsentia. Neque ignorandum est quod fides non habeat meritum vbi humana ratio facit experimentum, & quòd Christianis non contentiosis neque curiosis sufficere debeat in rebus fidei scire quod sint non quomodo sint: quemadmodū & Diuus Paulus sciuit se Christum vidisse quomodo autem viderit siue in corpore siue extra corpus neque sciuit neque inquisiuit.

Sed ad institutum Reuertor, opiniorque me luculenter ostendisse per argumenta præcedentia Catholicorum sententiam in capitibus de religione controuersis expressis scripturæ verbis euidentissime confirmari. Quamobrem si ipsæ scripturæ, si Scripturarum doctores celebriores non obstat

locorum temporumque interuallo, vtpote Tertullianus & Diuus Augustinus in Africa: Hilarius in Gallia: Ambrosius, Leon, Gregorius in Italia: Ioannes Chrysostomus in Thracia: Theophylactus in Mysia: Ioan. Ephraim, Ioan. Damascenus & Sanctus Hieronymus in Syria: Basilius in Capadocia: Origenes, Cyrillus & Athanasius in Ægypto. Si quatuor illa concilia œcumenica (Nizœnum cui intererant Episcopi 318. Constantinopolitanum cui intererant Episcopi 150. Ephesium cui intererant Episcopi 200. Chalcedonense cui intererant Episcopi 630.) si inquam omnes isti patres sanctissimi, Conciliaque celeberrima vnum idemque loquebantur, cogitabant, scribebant & concludebant in quæstionibus hodiè agitatæ quod hodierno die Romana Ecclesia loquitur sentitque: certè negari nequit quin eadem Catholica Romana Ecclesia vera sit & Orthodoxa Christi Ecclesia in terris militans. Cuius rei qui luculentiorẽ velit demonstrationem legat Augustinianam confessionem quæ fideliter ex omnibus Diui Augustini libris collecta manifestissimè probat eiusdem fidei, doctrinæ & religionis confessionem quæ hodie tam hostiliter impugnatur illius æuo mille ducentis abhinc annis floruisse.

*De successu
ne Apostoli
sine qua
riquitus
nis doctrina
semper su
eta fuit.*

Sed ne huius materiæ vbertas digressionis ansam molestiorem secum adferat, vnde delapsus sum reuertor vt loquar (quemadmodum sum pollicitus) de legitima pastorum successione ab Apostolorum ætate in hunc vsque diem. Ea enim ubi non est cum doctrina coniuncta ibi non est Ecclesia Apostolica. Verùm qui Romanæ Eccle-

się repugnāt hanc notam nō habentes eā respuūt.
 Qui cum Arrianis & Donatistis nihil prāter Scri-
 pturas recipientes neque traditiones Apostolicas
 admittunt neque ferre possūt vt quicquam de le-
 gitima Episcoporum successione dicatur. Nobis
 tamen tantò maiori alacritate amplectenda est
 hęc successionis nota, quandoquidem non fuit
 ferē quisquam sanctorum Patrum qui non eam
 inter prācipuas Ecclesię notas numerauerit. Pri-
 mum Irenęus Apostolorum temporibus proxi-
 mus hęc habet verba. Agnitio vera est Aposto-
 lorum doctrina & antiquus Ecclesię status in vni-
 uerso mundo secundum successiones Episco-
 porum quibus illi eam successionem quę in vno-
 quoque loco est Ecclesię tradiderunt peruenit-
 que ad nos custodita, & lib. 4. cap. 43. Ista tan-
 tum Episcopis obedire iubet qui successionem ha-
 bent ab Apostolis, qui cum Charismate veritatis
 certam successionem Episcopatus acceperunt: re-
 liquos qui non habent hanc principalem succes-
 sionem quocunque loco colligantur suspectos
 vult haberi. Neque multò posterior Tertullianus
 de hereticis sui temporis loquens. Cupio (inquit)
 ostendant mihi ex qua authoritate prodierunt:
 Edant origines Ecclesiarum suarum: Euoluant
 ordinem Episcoporum suorum ita per successiones
 ab initio decurrentem vt primus ille Episcopus
 aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris qui cū
 Apostolis perseuerauerit habuerit authorem &
 antecessorem, hoc enim modo Ecclesię Aposto-
 licę census suos deferūt: sicut Ecclesia Smyrneo-
 rum Polycarpum à Ioanne collocatū refert: sicut

prescrip-
mibus ad-
vs. Heretic.

Romanorum Clemētem à Petro ordinatum edic:
 'vtrique & ceteræ exhibebāt suos Episcopos qui ab
 Apostolis in Episcopatu constituti Apostolici se
 nimis traduces demonstrant. Confingant tale ali-
 quid heretici, hætenus Tertullianus. Item Ori-
 genes qui fuit propemodū illi coævus, hoc modo *In præmis*
 agit, cum (inquit) multi sint qui se putant sentire *lib. 1. Peria-*
 quæ Christi sunt & nōnulli eorum diuersa à prio- *chon.*
 ribus Episcopis sentiunt: In tali differentia serue-
 tur Ecclesiastica prædicatio per successionis ordi-
 nem ab Apostolis traditum & vsque ad præsens
 in Ecclesiis permanens: nam illa sola credenda est
 veritas quæ in nullo discordat ab Apostolica tra- *lib. 1. epist.*
 ditione. Cyprianus huius successionis legitimæ ra-
 tionem habens dixit Ecclesiam esse vbi erat Papa
 Cornelius non vbi erat Nouatius successionis eui-
 dentia carens. Sanctus Hieronymus scribens ad
 Damasum Papam eadē ratione Encomiis lauda-
 tissimis successionem Pontificum Romanorum
 extollit. Cum Successore (inquit) Petri loquor &
 cum discipulo crucis. Ego nullum primum nisi
 Christum sequens Beatitudini tuæ id est Cathe-
 dræ Petri communione associor. Super illam Pe-
 tram edificatam esse Ecclesiam scio, quicumque
 extra hanc domum agnum comederit prophā-
 nus est. Si quis in hac arca non fuerit veniente di-
 luuio peribit, & paulò post, non noui (inquit) Vi-
 talem, Meletum respuo, ignoro Paulinum (quip-
 pè successionē legitima destituti) quicumque cum
 Damaso non colligit, spargit, nam qui Christi non
 est, Antichristi est. Diuus Augustinus pluribus in
 locis hanc successionis notam agnoscit, disertis

verbis extra Ecclesiā esse pronuncians eos qui re-
 licto Episcopo ordinatione succedanea præce-
 dente aut sibi metipsis aut semetipsos Episcopos,
tra epist. præpositos, primates constituunt, cuius etiam hæc
nichi. verba leguntur. Multa sunt quæ me in Ecclesiæ
 4. gremio iustissimè tenent, tenet consensus populo-
 rum atque gentium, tenet authoritas miraculis
 inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate
 firmata, tenet ab ipsa sede Apostoli Petri (cui pas-
 cendas oves suas Dominus post resurrectionem
 suam commendavit) usque ad præsentem Epis-
 copum Sacerdotum successio. Et rursus sic ait Do-
Principio natistis. Numerate (inquit) Sacerdotes vel ab ipsa
n. 7. epi. Petri sede & in ordine illo Patrum quis cui suc-
contra cesserit videte. Ipsa est Petra quam non vincant
natist. superbæ inferorum portæ &c. Atque iterum in
 epistola ad Generosum Romanos Episcopos inui-
 cem sibi succedentes usque ad Anastasium tunc
 Pontificem enumerat. Quod item ab Optato Au-
 gustini æquali factum legimus. Is enim cōtra Par-
 2. *contra* menianum scribens dicit Cathedram Episcopo-
nat. lem primò esse Petro collatam. Petro (inquit) om-
 nium Apostolorum Capite atque inde Cephæ ap-
 pellatus, quia Caput esset: quemadmodum &
 schismatici appellantur qui contra principalem
 Cathedram aliam collocare studēt. Ergo (inquit)
 in Cathedra vnica quæ est prima sedet prior Pe-
 trus, cui successit Linus (quamvis Clemens pri-
 mū nominatus est per Petrum) ac à Lino enume-
 ratis omnibus Pontificibus Romanis usque ad Sy-
 riciū qui tum in Cathedra sedebat tandem in
 hæc verba prorumpit. Vestræ (inquit) Ecclesiæ
 Origenes

Origines reddite qui vultis Ecclesiæ Sanctæ nomen vindicare. Ipse etiam antiquissimus Irenæus simili enumeratione successionis Pontificum Romanorū vltus est, quam enumerationem in suam historiam Ecclesiasticam trāscripsit Eusebius lib. *lib. 3. cap. 5. cap. 6.*

Atque in hac sententia cū fuerint antiquissimi, doctissimi, sanctissimi, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, Optatus, &c. Proculdubio hæc successionis insignia tot Patrum elogis commendata clarissimæ sunt Ecclesiæ notæ quantūlibet reclamantibus Ecclesiæ Romanæ hostibus qui eam sibi nulla ratione arrogare poterint: quibus & catholici cum Tertulliano & Optato dicere possint: ostendite ex qua autoritate prædieritis: edite origines Ecclesiarum vestrarum: euoluite ordinem Episcoporū vestrarum: reddite primordia Cathedræ vestræ: quem Apostolum aut virum Apostolicum habetis antecessorem, ex quo per Presbyterium successionem indeficiensque hucusque ad vos Episcopatus vester descendit? confingite aliquid de hac successione legitima? sed neque quod confingere habetis.

Longum esset profectò singulos enumerando recensere qui ex hac nota successionis Apostolicæ Ecclesiam cognoscendam esse putauerunt, quique sub Apostolatus Epitheto successionem legitimā doctrinæ comitem non minus inseparabilem esse voluerunt quàm monetæ rectæ Regis imago, aut tabulis Authenticis subscriptiones sigillaque Authentica.

Atque si res ita se habet Perpendamus paululum omni remota partialitate aliquane sit inter omnes istas Ecclesias hodierno die Ecclesiæ nomen ambientes quæ poterit cum doctrina Apostolorum euidentia ab Apostolis successione instrumenta exhibere vnica Romana Ecclesia excepta: quæ per manifestum successione ordinem circiter trecentorum triginta trium Pontificum Historicorum, Patrumque protocolis authenticis insculptum ab ipso sancto Petro vsque ad Clementissimum Clementem Octauum hodiernum Pontificem, suæ originis progressusque rationem luculentam edere possit. Et si præter illam nulla alia talia antiquæ successione instrumenta edere possit profectò illa sola Apostolica dicenda est, quemadmodum & omnes aliæ veræ Ecclesiæ proprietates illi peculiariter & quarto modo conuenire superius probatum est. Ab illa itaque nos separantes, aut illam oppugnantes, irridentes, fugientes aut aliquo modo de illa eiusque autoritate dubitantes, socij, participes & rei reddimur peccatorum poenarumque quæ perpetrarunt & perpessi sunt qui Moyse restiterunt, qui paternum pudorem ludibrio habuit, qui arcam ingredi contempserunt, & qui de pacto Dei dubitantes in deserto inhabitabili extra promissionis terram cadauera sua insepulta reliquerunt.

*non Papa
nisi Anti-
ristus ne-
ce Roma
itane Sy-
roga.*

Sed hîc oportet infinita hostium tela repercutere cum quia Romana Ecclesia defecerint quot sunt omnes vnâ voce clamitant illam nullo modo esse veram Ecclesiam, Christi sponsam, liliū inter spinas, Turrim Eburneam, &c. Cùm

illius Episcopus sit Antichristus & illa ipsa Sathanæ Synagoga. Et si quæras vndè tã numerosa argumentorum cohors quæ sedem Romanam impetat, respondebo quod Chalcedonensis hospes qui cœnam splendidam & opiparã multis in speciem ferculis instructam cum exhiberet interrogatus vndè tãta deliciarum copia, ingenuè cõfessus est ex suilla carne constare omnia quæ callida coquorum ars ita variarat. Et sanè vt suilla caro omnium penè crassissima, fastidiosissima & maximè fatua est. Ita argumenta Romanam sedem impetentia cum illis nihil magis sit crassum aut insipidum ex suilla carne omnia constare dico, quædã tamen eorum speciosiora esse fateor prout alius alio ingeniosior & callidior est artifex, qui subtilitate acuta speciem mutans efficit vt fucus arte adhibitus aliquid genuini coloris imitetur. Sed qualiacumque sint respondebo singulis cum omni candore & patientia, ostendamque Deo auspice quòd quemadmodũ notæ peculiares Ecclesiæ verè soli Romanæ Ecclesiæ eiusq; adhærentibus peculiariter cõueniant: ita notę in Scripturis infallibiliter Antichristum illiusque Synagogam demonstrantes nulla ratione Romano Pontifici sedique Romanæ applicari possint.

Omitto interim friuola & ambigua aduersariorum argumenta (vt illud Apocalypseos de numero bestię, quod vt torquetur ad nomen *καπνίος* ita Martini Lauteri nomen Hebraicè scriptum eundem numerum efficit: aliosque locos Propheticos malè intellectos) quos vnusquisque ad suum arbitrium flectere consuevit, pertranseo. Tres so-

Apoc. 1:

lummodò aut quatuor Scripturæ locos qui Antichristum euidentissimè demonstrant proferam: quibus etiam ipsi aduersarij pro telis fortissimis vtuntur. Primus locus in epistola ad Thessalonicenses cap. 2. reperitur. Vbi dicitur quod *Antichristus erit homo peccati, filius perditionis qui se extollet super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ita vt in templo Dei sedeat ostendens se tanquam Deus esset.* Secundus locus est in 2. Ioan. cap. 2. Vbi dicitur, *quis est mendax nisi qui Iesum, Christum aut vñctum esse negat et hic est Antichristus.* Tertius est ex vñdecimo Danielis vbi Propheta loquens de Antichristo dicit quòd *Deum Patrum suorum non reputabit nec quèquam deorum curabit quia aduersus vniuersa consurget.* Doctores penè omnes qui hos locos interpretantur consentiunt, affirmantque Antichristum se Messiam publicaturum tenturumque omnem Christianam doctrinam videlicet verbi prædicationem, Sacramentorum administrationem imò ipsam Scripturam pessundare.

Examinemus itaque si aliqua harum notarum tam prodigiosarum conueniat Romanæ Ecclesiæ Pastoribusque Romanis qui hucusque non solùm Christi, scripturarumque strenuissimos sese propugnatores ostenderunt verumetiam ex iisdem Pastoribus triginta & plures pro fide Christiana martyrij coronam adepti sunt. Deinde anno salutis humanæ 327. Quis conuocauit Concilium Nîcenum contra Arrium Hereticum qui Christum Patri consubstantialem negauit Fuitne Papa Syluester? Quis Concilium Constantinopolitanum anno 383. Vbi heresis Macedoniorum negantium

diuinitatem aut deitatem spiritus sancti confutabatur. Eratne Papa Damasus? Quis anno 436. Concilium Ephesium contra Nestorium affirmantem duas esse in Christo personas? eratne Papa Celestinus? Quis Concilium Chalcedonense anno 454. contra Eutychen dicentem Christum post incarnationem, humanam naturam solummodò habuisse? Eratne Papa Leo primus? Quis omnia alia concilia minora ad extinguendas hereses convocata, autoritate Apostolica confirmavit ut Carthagine & Mileueti in Africa contra Pelagianos negantes necessitatem diuinæ gratiæ auxiliaris ad implenda Dei mādāta, & sparsim in multis aliis nationibus contra Donatistas, Manicheos, Luciferianos, Angelitas, Anthropomorphitas, Apollinarios, contra Cerynthum, Basilidem, Carpocratem, Hermogenem, Valentem, &c. Erantne omnes istæ hereses hereticique autoritate Romana citati, iudicati, condemnati? Nulla enim alia sedes Episcopalis zelo Christiano habebat potentiam dominatricem coniunctam ut tot Imperatoribus potentibus tot Hereticis subtilibus resisteret, nisi vna sedes Romana. Si ira est profectò mirabilis est Antichristus qui fidem Christianam etiam cum vitæ dispendio contra omnes Christi hostes tam strenuè defendit, & admirabilior est illa Satanæ Synagoga quæ non patitur Schismata heresesque Satanicas suū sanctuarium ingredi. Prætereà respondeant quæso considerantes non contententes, scientes non ignorantes, in modestia non in malitia: Extuleruntne se Pontifices præteriti, aut extollitne se Pontifex præsens.

(si præteritos præsentī tolerabiliores putamus) supra omne quod dicitur Deus aut colitur sicut Deus, cum è diuerso (vt omnium Dei seruorum infimus) pauperrimis miserrimisque Dei famulis ministret, lauans, tergens, osculans illorum pedes lutulentos, suppeditanque quæ ad illorum victum & amictum sunt necessaria. Cuius rei ipse cùm Romæ esset anno Iubilæo prædicto oculatus eram testis: idque illis qui *ἑρῳδοταίων* vel hospitium Trinitatis Romæ viderūt (vbi peregrinorū pauperum decem millia simul pernoctari videbam) incognitum esse nequit. Neque honorem maiorem ambit quàm vt seruus seruorum Dei id est aliorum seruorum minister, famulus, & seruus appelletur. An aliquo modo Iesum negat esse Christum? cùm pro Christo crucifixo fidēque Christiana contra omnes infideles, hereticos, & Christi hostes bona omnia vitamque ipsam quotidie periclitari non ambigit. An Deum Patrum suorum cōremnit? cùm opportunè & importunè persuadeat limites paternos in religione Christiana constitutos non transgrediendos. Vndè manifestum est Pontificem Romanum non nisi per antiphrasin Antichristum, neque Ecclesiam Romanam Satanæ Synagogam nisi per Ironiam, arrogantiam aut ignorantiam dici posse.

*De bestia
occinea &
veretrice
urpurata.*

Quod ad illud attinet ex Apocal. 17. quo veluti ariete insuperabili sperabam aliquando memēnia Romanæ Ecclesiæ solo æquasse cum nelapillum quidē mouissem, vtriusque partis de illo loco sententias breuiter fideliterque pertingam. Ibi enī describitur Antichristi sedes hoc modo,

Vidi mulierem sedentem super bestiã coccineam plenam nominibus blasphemiarum habentem capita septem & cornua decem, & in fronte eius nomen scriptum, mysterium, babylon magna, mater fornicationum & abominationum terre, & vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & paulò post: septem capita septem montes sunt super quos mulier sedet, & in fine capitis, mulier quam vidisti est ciuitas magna quæ habet regnum super reges terræ. Aiunt aduersarij hæc omnia conuenire Romæ quæ habet septem colles: quæ imperium aliorum regum imò totius orbis tenuit: quæ persequitur Euangelicos & eorum maiores persequuta est: (vt Valdéses, Albigéses, Hussitas, Viclefitas, Lutheranos, &c.) Quæ est mater multarum abominationum propter multitudinem peccatorum Romæ regnantium: quæ etiam in Scripturis ipsis vocatur Babylon: id quod adhuc confirmari aiunt autoritate Patrum. Primò per Tertullianum hoc modo dicentem. Babylon inquit apud Ioannem Romanæ vrbis figura est. Deinde per Hieronymum qui vocat Romam purpuratam meretricem. Tertio per Augustinum qui eam quoque vocat alteram Babylonem: & vltimò per Orosium qui Romam per omnia Babylonem respondere multis rationibus persuadere nititur. Ergo (inquiunt) Roma est sedes Antichristi propria, at illic sedet, multisque seculis præteritis sedit Papa. Ergo Papa est Antichristus.

Respondemus, qui Romam Babylonis nomine comprehenderunt illi Romam pro vrbe & imperio Romano non pro Ecclesia Romana accepe-

1. Petr. ult.
mo Tertul.
lib. aduers.
Iudeos & li
3. aduersus
Marcionem
Hiero. in ca
47. Esaie
fine lib. 2. c
tra Ionini
num & in
epist. ad Me
sellinam.

Augustinu
de Ciuitat
Dei lib. 11
cap. 22.
Orosius lib
cap. 3.

runt, & illa Roma quæ iuxta illos est Babylon, meretrix purpurata, & ciuitas illa magna sanguine sanctorum tincta est Roma Ethnica non Christiana est imperium Romanum non Romana Ecclesia. Breuiter illa Roma meretricis nomine designata non est Linus, Clerus, Clemens & illorum successores : Sed Nero, Domitius, Diocletianus, id est non Roma patiens, fidelis, Apostolica : Sed persequens, infidelis, Antiapostolica. Sic Tertullianus loco citato seipsum explicuit. Babylon inquit Romanæ vrbis non Ecclesiæ figura est. Fateor quidem urbem Romam ipsam Babylonem seu Chaldaicam seu Ægyptiam, magnitudine, superbia, & persecutione Sanctorum non tantum adæquasse sed & superasse. Vt enim Chaldæi Reges & Reges Ægyptij veterem Ecclesiam Hebraicam : sic multo magis Romani imperatores Ecclesiam Christianam persequuti sunt: quorum videlicet opera & Christus ipse passus est, & principes Apostolorum Petrus & Paulus, posteaque multi Romani Pontifices Romæ martyrio affecti sunt, & infinita Christianorum multitudo per reliquas imperij Romani partes martyres facti sunt. Sic Hieronymus postquam Romam propter peccatorum magnitudinem quæ in omnibus magnis urbibus regnare solet Babylonem vocasset & meretricem purpuratam, &c. Addit tamen hæc verba: est quidem ibi Sancta Ecclesia : sunt trophæa Apostolorum & Martyrum: est Christi vera confessio, &c. Imò per hanc Christi confessionem illam in fronte vrbis inscriptā blasphemiam ab vrbe Roma delectam fuisse idem Hieronymus

*eron. epist.
Marcellin.
m. cap. 7.*

*eron. lib.
contra Io-
nianum.*

Hieronymus alibi scribit, dicens. Ad te (inquit) loquar quæ scriptam in fronte blasphemiâ Christi confessione delecti, vrbs potens, vrbs orbis domina, vrbs Apostoli voce laudata.

Roma igitur etsi respectu imperij adhuc Ethnici & persecutionis Sanctorum potuit dici Babylon tamē ratione sanctæ fidei quæ ab initio in illa viguit Babylon non dicebatur neque fuit. Atque certū est (si Patribus aut historiis primitivæ Ecclesiæ credamus) quod cū Nero ibi sederet & Petrus quoq; sedit & illa Ecclesiæ quæ ultimo cap. primæ Petri Epistolæ dicitur Ecclesiæ quæ est in Babylone electa: & postea sedebant sancti Pontificis martyres sub impiis Imperatoribus: Imò conuersis Imperatoribus ipsis cessavit Roma Babylon appellari & sedes Apostolica dicebatur si antiquitati authenticæ credendum est. Quare cum Augustinus & Orosius Romanam Babyloni comparant id totum ratione Urbis adhuc Ethnicæ, vel impiæ & vitiosæ non ratione Ecclesiæ, aut fidei aut doctrinæ factū est: id quod neque antiquitus fuit neque hodie est inusitatum. Nam quæ prædicebantur cōtra Ierusalem adhuc Iebuseam vel Chananeam & infidelem non de Ierusalem Hebræa & fidei intelligebantur: & quæ postea de Ioram, Achab, Zedechia Regibusque peruersis non de Ezechia, Iosia, Iosaphat prædicta fuerant.

Quemadmodum & hodie eadem loquendi phrasis protestantium ministris ubicunque sunt frequentissima: est exempli causa: cum illorum nonnulli Parisios idolatriæ sentinam & vitiorum omnium voraginem esse exclamant: id non de

sua sed de contraria Ecclesia Parisiis viuentē intelligi volunt. Cum in Anglia nonnulli in aperto cimiterio Diui Pauli Lōdinum voluptatum lacum: cum in Scotia penē omnes Edinburgum, Lanienam, prostibulum, iustitiæque mangonium appellent: iis verbis non suas Ecclesias, Londini & Edinburgi viuentes, sed scortatores, homicidas & iudices corruptos illic viuentes denotari volunt. Eadem itaque loquendi & seipso interpretandi libertas Patribus quæ nobismetipsis concedatur nisi nos patribus præferendos esse putamus.

rust. in
l. 61. &
iuitate
lib. 20.
9.
menta-
& Apoc.
brofij no-
e editi,
& alius
menta-
inter
a Augu-
i.

Sed memini me aliquando huius Prophetiæ sedem Antichristi describentis probabiliorum interpretationum legisse ex ipso Augustino & Ambrosio collectam, qui hos septem mōtes non pro illis septem materialibus vrbis Romæ collibus (in quibus hodiē neque Episcopus neque populus Romanus sedet aut habitat, sed in cāpo Martio) & mulierem illam purpuratam & bestiam & Babylonē. & ciuitatem magnam accipiunt non pro Roma aut pro vna aliqua ciuitate aut imperio impiorum hominum Ecclesiam Dei post Christi aduentum persequentium: sed in sensu alio quæ literæ & textui magis cōuenire videtur: Nam septem capita & septem montes dicunt esse septem regna diuersa quæ Ecclesiam Dei & ante & post Christi aduentum persequuta sunt. Videlicet Ægyptij ante Moysen: Chaninæi statim post Iosué: Chaldæi Babylonij sub Nabuchodonosor: Persæ per Darium & Cyrum: Græci per Alexandri successores maximē per Antiochum Epiphanem: quæ sunt quinque Regna quæ veterem Ecclesiam He-

bræam vexarunt. Sextum est Romanum Imperium : & septimum erit ille magnus Antichristus qui deleto Romano Imperio Ecclesiam Christianam vastabit. Atque hæc dicuntur esse illa septem capita quorum quinque (vt ait ipse Ioannes suo tempore) ceciderunt : quia illa quinque quæ Ecclesiam Hebræam vexarunt seculo Ioannis per Romanam Imperium pessundata cessauerunt. Atque vnus iam est (inquit Ioannes) id est Romanum imperium : & alius (inquit) nondum venit & cum venerit oportet illum breue tempus manere : & hic est Antichristus qui non erit tota illa bestia aut ciuitas magna sed pars extrema illius & vnus de septem capitibus , montibus , Regibus. Oportet itaque vt Romanum Imperium omninò cesset antequam Antichristus incipiat : Oportet vt breui tempore maneat Antichristus cum venerit. Sed Papæ iam longo tempore manserunt & Romanum imperiū non adhuc cessat. Ergo Papa non est Antichristus, & si esset Antichristus tunc Roma esset Ecclesia Dei non Synagoga satanæ *Thessal. 2* quia si Diuo Paulo credendum est oportet Antichristum sedere in templo vel Ecclesia Dei.

Sed adhuc seditiosos murmurare audio dicentesque quòd quamuis Romani Pontifices Prisci hereticis antiquis restiterunt & Scripturæ textum custodierunt : tamen Pontifices recentiores sensum Scripturæ & Sacramenta ita contaminauerunt , sinceramque Ecclesiæ doctrinam talibus erroribus polluerunt vt adhuc Antichristo ipso intolerabiliores meritò æstimari debeant.

Sed huic calumniæ per interrogationem res-

mille

pondeo. Peto enim si Scriptura fuerat sincerè interpretata sine hereseon macula aut Sacramentorum adulteratione, mille ducentis abhinc annis: Si affirmatiuè responderint quemadmodum necessario oportet (nisi luci meridiana contradixerint) tunc veritate stipatus affirmare non verebor eandem religionis formam plusquam ducentis abhinc annis in primitiua Ecclesia obseruatam hodierno die in Romana Ecclesia obseruari. Cuius rei testes mihi erunt: primùm confessio illa Augustiniana Basileæ & Hedelbergi impressa fideliterque ex ipso Diuo Augustino collecta (qui mille ducentis abhinc annis floruerat, deindè laudatissimi illi Apostolorum auditores Dyonisius Areopagita & Clemēs Romanus qui mille quingentis & amplius abhinc annis vixerunt.

ut Patres
nisi nomini-
bus in rebus
criis usi sint.

Sed curiosis & insatiabilibus adhuc non satisfiet: Aiunt enim nomina Papæ, Transsubstantiationis, Purgatorij, Missæ &c. Multis post Ascensionem seculis incognita fuisse. Quibus respondeo quòd Sacrosancta nomina Trinitatis, personarū & Homousij trecentis penè ab Ascensione annis inaudita quoque fuerant idque hac ratione: quia nouæ hereses noua vocabula ad veritatem adulterandam comminiscentes patribus occasionem præbuerunt nouis nominibus eandem veritatem ab hereticorum calumniis liberare, non secus ac si de gemma aliqua pretiosa possedentium incuria aut alio casu contaminata dubitaretur inter lapidarios indoctos eiusdemque dominus quò pulchriorem illam ostenderet poliri & auro circumscribi curaret eamque postea nominaret non gē-

mam sed annulum, fibulam, globulum secundum
 nouam formam acceptam : ipsa tamen gemma
 eadem maneret quantumuis nomen nouum ex
 forma noua haberet, idque non vt peruertere-
 tur sed vt pulchrior redderetur, atque ita omninò
 est de nominibus nouis si quæ in Sancta Ecclesia
 rebus sacris suppeditantur. Iterù cum còrumelio-
 sè loquuntur contra pileos quadratos, mitras, su-
 perpellicia, casulas, &c. illa pro rebus ludicris &
 recentibus irridentes obliuiscùtur pileos rotùdos
 togas nigras, femoralia larga, calceos crepidasque
 quibus ipsi vtuntur, Apostolis (qui laceri nudipe-
 desque ambulabant) & primitiuæ Ecclesiæ fuisse
 incognita saltem silentio sepulta: neque in historia
 aliqua Ecclesiastica reperiemus Martini Lutheri
 cõpanationẽ aut aliorù creophagiã & iustitiã im-
 putariuã, &c. neq; modifierù, moderatorù aut
 protestantiù nomina hesternæ. Certè quod ad ve-
 stes attinet fatendù est illas omnesq; ceremonias
 Ecclesiasticas res esse Adiaphoras & idcirco muta-
 biles, quæque ex necessitate, antiquitatis autori-
 tate probari non merentur: veruntamen maior
 pars ceremoniarum Romanarum in Dyonisio &
 Clemente Romano supra nominatis mille quin-
 gentis abhinc annis scripta legitur. Atque hanc
 eandem rituum vestiumque mutandi libertatem
 in ipsis Ecclesijs protestantium sæpenuerò ani-
 maduerti: vbi alicubi ante, alicubi post concio-
 nes baptizant: quidam sedentes, quidam tran-
 seuntes, quidam genibus flexis communicant:
 alicubi die communionis optimis, alicubi com-
 munibus vestibus indui consilium: & pro signis

*Quod cer-
 monie Ro-
 mant aduaf-
 r.e, illa tan-
 quibus r-
 tur Roma:
 Ecclesia
 thoritae
 tiquisim-
 cõfirmari
 sunt.*

ingrediendi ad tabulam, quidā plumbo, quidam papyro notato, quidam calculis vti præscribunt. Atque hæc omnes cum multis alijs ceremonijs stabiliantur mutanturq; secundū vnius cuiusq; ministri & cōsistorij particularis apud se arbitriū: quid ergo absurdi si Catholici Romani in reb⁹ indifferētibus habito respectu circūstantiarū idē faciāt? Sed omniū obiectionū quibus impetitur Ecclesia Romana illa frequentissima æquissimaque æstimatur cum de Clericorum vita vitiosa declamāt. Quo in genere quemadmodum Basilius suo tempore queritur vt quisque lingua est ad maledicendum & blasphemandum procacissima: ita præ cæteris iudicatur prædicator maximè idoneus, nescientes enim qua ratione doctrinam dignitatemque Catholicam confundere possint contra omnem rationem doctorum Catholicorum crimina & colligere & confingere affectant, non alia re plus laborantes quàm vt plebeiorum animos (odio auaritiæque semper obnoxios) huiusmodi motibus rhetoricis excitent: atque dum rem priuatam sectantur, rem publicam religionemque (fundamenta factiosis murmuratoribusque omnibus communia) prætendentes magis præesse quam prodesse student.

ut Marti-
us Lutherus
Romana
Ecclesia defe-
cit.

Cuius rei manifestum habemus, exemplum in Martino Luthero (de quo tamen cauebo plura affirmare quàm quæ euidenter ex Sleidani sui fautoris historia possint demonstrari) quamobrem quæso defecit ille à Romana Ecclesia? nonnè propterea quòd in Germania indulgentiarum publicatio data erat fratri Ioanni Tetzel. Iacobino non

dicto Martino neque suæ societatis alicui Augu-
stinorum Heremitarum qui seculis prioribus soli
indulgentiarum præcones instituti fuerant. Co-
gnouit intercæ Martinus Bullam illâ à Papa Leo-
ne 10. fuisse promulgatam, partim vt absolueretur
magnifica Diui Petri Basilea: partim vt census
vniuersalis colligeretur ad expellendum Panno-
niâ Solymanum qui illæ ingrediens agros Chri-
stianos longè latèque depopulabatur, cum ma-
gno Christianismi totius dedecore & detrimeto.
Nihilominus dictus Martinus præferens utilita-
tem suæ societatis priuatæ generali totius Reipu-
blicæ Christianæ bono ex Heremita in hostem
Ecclesiæ mutatus cõtra prodigalitatem & fastum
(sed maiori fastu) Ecclesiasticorum declamare in-
cipiens tandem in illam amentiam incidit vt af-
firmaret æquius esse & magis necessarium Papæ
quàm Pagano infideli territorium Christianum
vastanti resistere.

Sed demus maledicentibus Pontifices Pastores-
que Romanos quãdoq; deflexisse & quotidie de-
flectere à recto vocationis suæ curriculo vitiisque
fœdissimis temerari: An eam ob causam sedes Ca-
tholica vbi præ sunt, fides, doctrinaque Christia-
na quam docent & doceri curant abiicienda est?
Siquidem præclare à Tertulliano alicubi interro-
gatur: Ex personis probamus fidem an ex fide per-
sonas? dummodò fidem rectam doceat & doce-
ri curat Pontifex Romanus (quemadmodum &
facit si symbolum Apostolorum rectam appella-
mus fidem) quid mea refert qua sit ille vita? dein-
de quis sum ego qui sedentem in Petri Cathedra

*Propter P-
tificum v
Pontificat
non est e
temnendu*

*In præscr-
tionibus
tra heret.*

Rom. 14. seruum iudicem alienum domino suo ille stat aut cadit, vni illi vitæ suæ Pontificatusque commissi rationem redditurus: cùm enim ventum erit ad Christi tribunal non quæretur à nobis quid Pontifex noster fecerit: non illius sed nostræ à nobis vitæ ratio reposcetur, referetque vnusquisque prout gesserit in suo corpore bonum aut malum (vt inquit apostol.) Quamobrem non sibi sumar ouis vt à quo ipsa iudicanda pastorem suum iudicet: neque qua sit ille vita (modò in pascuis salu- tiferis illam alat) quicquam ad salutem suam inter- esse putet.

nta lite- Petil. lib. ap 1. Sed frustra in hoc negotio parabolis vtor. Cum Christus ipse voluntatis suæ expressum testimo- nium nobis reliquerit dicens Matth. 23. Quæ di- cunt facite quæ autem faciunt facere nolite. Dicunt quæ Dei sunt faciunt quæ sua sunt, dicunt bona ex Cathedra Moyssi: faciunt mala ex Cathedra ma- litia. Non est itaque deferenda sanctitas Cathe- dræ neque gregis vnitas dissolunda propter Pa- stores malos: respectus enim personarum vt est apud Augustinum erroris est mater. Vbi idem Au- gustinus fidem à perfido percipi posse docet, & numeri 22. Legimus Dominum etiam per asinum loquutũ, quominus ergo loquatur per hominem quamuis grauibz flagitiis obnoxiiũ quid impedit? Spiritus vbi vult spirat etiam nolentibus aliquan- do illis qui loquuntur, nam Balaam prætio con- ductus vt populo Dei malediceret progredieba- tur, aliter tamen quàm animo destinauerat quam- primum populum Dei conspexisset ei benedixit. *Reg. 19.* Rex Saül ad trucidandum Dauidem properauerat: veniens

veniens tamen ad Prophetarum cuneum vbi Dauid prophetabat: prophetauit & ipse Saül coram Samuele Spiritu diuino surreptus odioque naturali in amorem supernaturalem mutato.

Quis ignorat quales fuerint sacerdotum Principes & Scribæ temporibus Herodis? qui tamen vbi nasceretur Christus interrogati sine cunctatione dixerunt (idque Prophetice) in Bethleem Iudæ. Caïphâ quid nequius esse potuit qui cum prætio emptum sceleratè nactus esset Pontificatum sceleratius gessisset: tamen cum diceret expedit vobis vt vnus moriatur pro populo ne tota gēs pereat nō à seipso hoc dixit (vt testatur Ioānes) sed cum esset Pontifex anni illius prophetauit.

Sanctus Hieronymus explicās illa Matthei verba, qui recipit prophetam nomine prophete mercedem propheta accipiet: atque illa verba qui vos recipit me recipit, poterat (inquit) occulta esse credentium responsio: ergo & pseudoprophetas & Iudam proditorem debemus recipere: sed huic argumento (inquit) per præoccupationem respondet Christus cum dicit nomen prophete non personam prophete suscipiendam esse & mercedem non perdere suscipientes licet indignus sit qui susceptus est.

Non personas itaque sed nomina Christus vult suscipi: hoc est non vult nos nimium sollicitos esse qualis persona sit quonè vitæ merito cuius ministerio Deus vitur siue in Ecclesia gubernāda, siue in Sacramentis administrandis: Iudasne sit an Petrus an Paulus considerari non vult: sed solum hoc quod sedet in Cathedra legitima legitime,

*l. I. contra
Ist. Par-
emiani cap.*

quod sit Apostolus, quod sit Christi legatus, quod Sacerdos, quod Episcopus legitimè vnctus de cuius ore legem Dei audire iussus est. Hoc enim præcipuè spectari vult Christus per verba præcedentia. Ergo si Iudas est quamdiu Apostolus est & Christi legatione fungitur nihil te moueat si fur est: audias eum nihilominus reuerenter, diligenter, & obedienter: quæ dixerit facite, quæ fecerit facere nolite; non ad ipsum inquit Augustinus refer animum sed ad illum cuius legationem gerit cum Euangelium etiam fur Iudas sine fideiũ detrimento prædicauerit: at quicumque non recepit illum, Christum ipsum non recepit, cum æquè Iudæ dixerat ac Petro & Ioãni, qui vos reiciit me reiciit. Si verò Petrus est & Ioannes qui eadem legatione fungitur & dictis parendum & facta imitanda: hæc Augustinus.

Præterea incerta esset salus nostra si ex sanctitate docentium aut Sacramenta administrantium penderet: quia prauum est & inscrutabile cor hominis vt qui sanctus quique impius reuera sit non possit nisi solus Deus (qui cordis renumque scrutator est) scire. Eam ob causam Augustini seculo Donatistæ, & Bernardi seculo qui se Apostolicos dixerunt vtrique Heretici sunt iudicati quia noluerunt alicubi esse Ecclesiam Apostolicam nisi vbi esset vira omnino Apostolica, metientes hoc modo verbi sacramentorumque vtilitatem ex ministrorum virtute & dignitate.

Ex præcedentibus itaque liquet, vocationem non vitam Pastorum animaduertendam: deinde de principibus secularibus Pastoribusque Eccle-

gressu Cayphæ dissimilis: fecit tamen sedis beatitudo ut quod impiè promiserat id piè postea negavit, ac eo quo decebat Pontificem Christianum animo tulit potius omnia patienter quam tumuis acerba quàm ut aliquid indignum Petri successionem pro hereticis statueret.

Itaque ut colophonem huic Leidenfæ imponam supponamus omnia vera esse quæ contra sedem Romanam obiciunt: quod interim remedium maximè conveniens Christianūque invenietur quò omnia in Ecclesiæ afflictæ tranquillitatē & ad uniformem antiquam normam reducantur: ut quemadmodum vnus solus est Deus, vnus saluator Iesus Christus: ita nos in vna fidei religionisque forma illum colamus in ipsius gloriam & nostri ipsius salutem.

Ego profectò cum diu multumque de hoc negotio non sine precibus anxius cogitaueram, Media nulla partibus contendentibus saniora magisque æqualia occurrebant quàm quæ sequuntur.

*quod præsen-
tum Ecclesiæ
aliis reme-
um optimū.*

Primum (ut iam dictum est) inter personas & nomina prudenter distinguentes non vitia sed officia, non doctorem sed doctoris dignitatem & Cathedram respiciamus: id si fecerimus sedem Romanam quæ Apostolatus successionem tam manifestam habet nunquam deseremus etiam quæ obiciuntur omnia vera essent. Ita enim consulti. D. Augustinus. 7. contra literas Petilli. lib. 2. cap. 1. cum dicit Cathedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ in qua Petrus sedit, & in qua hodie sedet *Athanasius*? & postea, Quare appellas Cathedram pestilentie cathedram Apostolicam? Si pro-

rusticus?

pter homines quos putas legem loqui (& non facere) nunquid Dominus Iesus Christus propter Phariseos de quibus ait dicunt enim & non faciunt, cathedræ in qua sedebant vllam iniuriam fecit? Nonne illam Cathedram Moyſis commendauit, & illos ſeruato Cathedræ honore, redarguit? Ait enim, *super Cathedram moyſis ſedent, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite.* Dicunt enim & non faciunt, hæc ſi cogitaueritis non propter homines quos infamatis, Cathedram Apoſtolicam blaſphemaretis, cui non communicatis, hæc Auguſtinus.

Deinde conſideremus poſt Chriſti aſcenſionem in Centuriis aut ſeculis ſingulis qui Scriptores Eccleſiaſtici digniores, quæ Concilia celebriora extiterint, & ex iis inueſtigemus præſentium controuerſarum deciſionem, quæ omnes controuerſiæ cum ex Scripturis male intellectis oriuntur, nonne optimus erit componendi modus ex iis lucem petere qui in ſeculis luci propinquiorebus vixerunt? In Primo itaque ſeculo Scriptores primi nempe Euangeliftæ illam primam & principalem cõtrouerſiam de reali præſentia manifeſtè dirimunt dicentes hoc eſt corpus meum, & in Clemente Romano Miſſæ liturgia, Traditiones & Ceremoniæ Apoſtolicæ quibus hodie vtitur Romana Eccleſia expreſſis verbis reperitur: quemadmodum & Templorum Conſecrationes & Dedicationses, cum primatu Petri: Item Martyria magni eſſe mēriti, Crucem & Crucis ſignum, voluntariam paupertatem, ſeruandæ virginitatis votum, quorundam dierum ſpatium ad

pœnitentiam propositam, &c. partim per eundem Clementem, partim per Dionysium Arcopagitam & sparsim per Ignatium, Linum, Polycarpum, Philoiodzum stabili legimus. Atque in hoc seculo Aureo cum Hereses modernæ incognitæ essent primum illud Apostolorum Concilium Hierosolymis celebratum solummodò ceremonias Iudaicas aboleri curavit nobis genuinam formam Concilij legitimè conuocandi relinquens. Secundo seculo Iustinus martyr, Irenæus, Egesippus, Tertullianus, Victor Papa, Aquila Ponticus, Dionysius Corinthius præcipui Ecclesiastici scriptores de Missæ sacrificio, libero arbitrio, Eucharistiæ Transsubstantiatione, Baptismi crismate & ceremoniis, precibus pro mortuis & Purgatorio, de delectu ciborum & quadragesima aperte loquuntur. Concilia quoque illius ætatis quinque, collecta contra Decumanos de die Paschatis disputantes (qui in multas sectas dividebantur ut in Gnosticos, Valentinianos, Iudaizantes, Montanos, Angelicos) illorum omnium errores cum confutât huius quoque ~~etiam~~ Sacramentarios argumentis efficacissimis refellunt. In tertio seculo Clemens Alexandrinus, Origenes, Gregorius Næocesariensis, Tryphon, Dionysius Alexandrinus, Eusebius Alexandrinus & Laodicēsis, Cyrillus Antiochenus, Arnobius Lactantij præceptor: hi sparsim describunt Missam esse Sacrificium & continere verum Christi corpus, aiunt Baptismum conferre gratiam, Baptismi vnctionem & ceremonias repetunt, Purgatorium, Confirmationis sacramentum, Primatum Petri, Coniugium esse

Sacramentum Ecclesiæ, indulgentias Pontificias, Sanctorum auxilia, imagines, Quadragesimam, Delectum ciborum, liberum arbitrium, opera bona requiri ad salutem, extra controuersiam hæc omnia ponunt. Denique cum refutant Proclum, Nouatianos, Sabellianos, Samosetanos, Manichæos, Donatistas, eadem opera multas huius seculi blasphemias repellunt: quemadmodum & tredecim illa illius seculi Concilia celebria satisfaciunt plerisque huius æui contumeliis. Quarti seculi scriptores sancti ut Ambrosius, Athanasius, Lactantius, Epiphanius, Damasus, Gregorius Nazianzenus, Basilus, Eusebius Cæsariensis, Hieronymus, Hilarius, Palladius & Optatus. Hi adhuc multò luculētius Ecclesiæ Catholicæ Romanæ in præsentibus cōtrouersis astipulātur, & illa triginta quinque illius ætatis cōcilia inter quæ erant Nicenū cum hereticos sui tēporis cōfutant, hodiernos quoque iisdē telis conficiūt. Quinti seculi scriptores Theodoretus, Orosius, Gelasius, Prosper, Socrates, Sozomenus, Petrus Chrysologus, Hilarius Arelatensis: Sed præcipuè Diuus Augustinus, & Chrysostomus, vnā cum illis 32. illius æui Cōciliis doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ Romanæ in præsentibus quæstionibus propugnatores & triarij sunt strenuissimi. Sexti seculi scriptores Fulgentius, Symmachus Pontifex, Euodius, Gregorius magnus, Euagrius, Victor Vticensis, Nicophorus vnā cum Conciliis 41. Xenaix, Eutychianis, Agnoetis, Monotheletis (præter superiorum ætatum hereses) resistentes nostræ quoque ætatis hereses manifestè refellunt. Septimi autem seculi

aliorumque vsque ad seculum præsens scriptores sancti conciliaque tam planè in controuersis hodiernis pro Ecclesia Romana militant, illiusque tutelam eò apertiùs accipiunt quantò manifestius Ecclesiæ Romanæ hostes iussunt adeò vt à septimo in hoc præsens seculum aduersarij ipsi Scriptores omnes Conciliaque suspecta habeant, sibi-que ex diametro contrariari fateantur. Verùm si ex illis aliquando audiamus aduersarios locis quibusdam ad sua dogmata confirmanda vti non est mirandum cum etiam ex Scripturis ipsis locos adferant, aut truncatos, aut distortos, aut malè intellectos. Qui autè velit supra dictam seculorum citationem particulariter examinare legat Aurea illa Centuriarum volumina Illustrissimi Cardinalis Baronij: qui quàmuis sit huius seculi ornamētum incomparabile venturi tamen seculi contemplatione incredibili captus raptusque, quod hic ornat, odit, vt illic ornetur vbi suspiria & amorem prodromos præmisit: aut si hæc per otium legere non licuerit, legat saltem notas chronicas Genebrardi vbi Patrum libri & capita, Conciliorumque sessiones particulares inueniet: quæ omnia ex industria breuitati studens omisi.

ebius lib. Verùm si neque distinctio quæ iurè fieri debeat
ap. 23. & inter Episcoporum nomina & personas, neque Pa-
trum Conciliorumque trum Conciliorumque authoritas cordis nostri
23. contumaciā flectere poterit praxim tamen &
edotritus experientiam stultorum pedagogum consulamus
5. cap. 8. videbimusque ab ætate Apostolorum in hunc vs-
agrine que diem omnes in religione controuersias here-
1. cap. 4. sesque iudicio & authoritate Romanæ Ecclesiæ
 fuisse

fuisse aut compositas aut refutatas. Primum in secundo seculo cum de celebratione Paschatis ageretur illius litis determinatio opera sancti Victoris Pontificis est definita. Tertio seculo Nouatiani (Heretici omnium illius æui molestissimi) auctoritate Cornelij Pontificis condemnati sunt. Quarto seculo virus suum expuebant Arriani sed Papa Syluester eos profligauit: quemadmodum & in eadem ætate Papa Damasus Macedonios eradica-uit. In quinto & sexto seculis qui nisi Pontifices Romani, Nestorianos, Eutycheos, Pelagianos & infinitas alias Hereticorum sectas profligarunt? neque à primo seculo in hoc præsens aliqua altera Ecclesia Christiana Heresim aut Heresiarchas in Concilio legitimè cōuocato citare, examinare aut condemnare ausa est. Si ergo nulla historia ab ætate Apostolorum nobis proferre potest exemplum vnicum vbi aliqua heresis œcumenicè condemnata est nisi per sedis Romanæ auctoritatem, quare praxi tam antiquæ tamque laudabili contradictores tam pertinaces nos ostendimus? potissimum cum nō solum historici Ecclesiastici & Doctores tam Græci quàm Latini verumetiam ipsi Imperatores controuersiarum in religione definitionem Romanæ Ecclesiæ commiserunt. Cuius rei qui velint testimonia exceptione maiora videre, legant Euseb. lib. 7. cap. 26. Gratianum Imperatorem in Epistola ad Episcopum Aquileiensem, Theodosium Iuniorem in epistola ad Synodum Ephesinam, Athanasium in epistola ad solitariam vitam agentes, Basilium epistola 31. Tertullianum libro de præscriptionibus. Ambro-

siu epist. 32. Hieronymum epist. ad Damasum, Augustinum 2. contra Cresconiu cap. 33. Sed omnium apertissime Irenæus tertio lib. cap. 3. cum dicit. Maxime & antiquissima omnibusque cognita à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo fundata & constituta Romæ Ecclesiæ eam quam habet ab Apostolis traditionem & annuntiatam omnibus fidem per Episcoporum successiones peruenientem vsque ad vos indicâtes cõfundimus eos qui quoque modo vel per sui placentiam malam, vel per vanam gloriam, vel per cæcitatem aut malam scientiam præterquã oportet colligunt cõtra eam. Ad hæc enim Ecclesiæ propter potentiorẽ principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiæ, hoc est qui sunt vndique fideles in qua semper ab his qui sunt vndique conuersata est ea quæ ab Apostolis est traditio, & Sanctus Cyprianus lib. 1. cap. 3. ad Cornelium Pontificẽ scribens ait. Neque enim aliunde hereses abortæ sunt aut schismata nata quàm indè quod sacerdoti Dei non obtemperaretur nec vnus in Ecclesiæ ad tempus sacerdos iudex vice Christi admittitur: cui si secundum mandata diuina obtemperaret fraternitas vniuersa nemo aduersus Sacerdotum collegium quicquam moueret, &c.

Sed quid Catholicos Orthodoxos commemoro quorum nemo fuit vnquam qui de fidei causis si quid vocatum esset in dubium non ad sedem Apostolicam Romanam referendum esse putaret: cum etiam hereticos ipsos id fecisse docent Historiæ fide dignæ: legitur enim Eusebiu Cõstantinopolitanu Episcopu Arrianu ad Pontificẽ Romanu Iuliu misisse atque ab eo petiisse vt in causa quam cū Athanasio habebat iudex esse velit, quin tota

illa Synodus Episcoporum Arrianorum Antiochiæ cum Eusebio congregata, acta sua eiusdem Pontificis iudicio comprobari petiit. De fortunata Pseudo episcopo ab Hereticis cōstituto, deque Basilide quod ad Petri cathedram appellauerint memoriæ prodidit Cyprianus. Fecit idem Petrus Habailardus, Bernardi temporibus. De Celestio quoque scribit Augustinus (de peccato orig. lib. 2. cap. 7.) Quòd is Beati Papæ Innocentij literis resistere ausus non est : imo se omnia quæ sedes illa damnauerat damnaturum esse promisit. Idem quoque factum esse legimus per Antipontificum Coryphæum Lutherum cuius hæc sunt verba ad Leonem Decimum. Beatissime Papa prostratum me pedibus tuis offero cum omnibus quæ sum & habeo : viuifica, occide, voca, reuoca, approba, reproba vt placuerit : vocem tuam vocem Christi in te præsidētis & loquentis agnoscam, quamuis ista humiliatio nō diutius quàm illa Celestij durauit.

Atque si hic dixeris optima ratione Patres Priscis illis Pontificibus Romanis ab ascensione ad annū trecentesium aut quadringentesimum , prærogatiuam laudesque pietati , doctrinæque debitas contulisse : Verùm cum in Pontificibus subsequētibz pietas , doctrinaque primitiua nō sequatur, nullomodo Priscorum encomiis, elogijque decorari debere. Sed huius diuerticuli obliquitas facillimè demonstratur, cum negari nequeas Pontifices omnes post annum quadringentesimum prædictum in hunc vsque diem eandem fidem, eandemque doctrinam cum Priscis illis laudatiss-

simis tenuisse, docuisse, defendisse. (si Symbolum Apostolorum, librosque Scripturarum Canonicos pro Priscorum fide & doctrina accipere dignaberis). Veruntamen si adhuc tibi videntur à Priscorum moribus & doctrina deflexisse: An eā solūmodò ob causam tibi despiciendi sunt & deferendi? Itanè tu Regem tuum imperio indignum iudicabis quia tibi videtur iustitiam aut abnegasse aut vitiasse? Itanè pastorem legitimum Acephalorum more abnegabis & abiurabis quia tibi videtur religionem orthodoxam ritibus humanis coinquinasse? profectò si hæc effrænīs licentia permetteretur actum esset tum de Regibus & iustitia, cum de Pastoribus & pietate, totiusque mundus in illud pristinum Ataxiæ Chaos (Astræa & ~~Ætæna~~ terras relinquentibus) reuerteretur. Sed scio vnde hæc animositas, vnde hic mētis tuæ impetustam ardens procedat: febricitas & cœr habes ita curiositatis æstu adustum, palatumque ambitionis acerbitate adeò vitiatum vt quæ dulcia sanaque sunt pro insalubribus & amaris accipias, neque spirare aut pronuntiare poteris nisi flāmas ætnæas, sermonesq; & otiosos, & vitiosos. Ast vbi ista contumacia in Patrum modestiā conuersa fuerit febrimque hanc seruētē depōsueris: tunc vt illi de Pontificibus præteritis ita & tu de præsentibus iudicabis: hoc est cum D. Hieronymi, Augustini, aut Bernardi spiritu spiraueris tunc tuis oculis videbis Damaso, Anastasio aut Honorio parem si nō maiorem hodierno die Pōtificem. Sed cum schismatum squamis oculos occlusos habeas mirandum non est quod neque lu-

cem neque lampades Dei lucentes non videas, Vbi enim oculus nequam est & totum corpus tenebrosum : verum in contumeliis immeritis perpetiendis Pontificibus gloriandum est, cum in hoc vt in alijs, Apostolos habeant Authores : tu verò qui *ep^lu^m* simulans cudere cudis *ie^u* voceque virulenta tam insolenter laceffis procacitatis tuæ authores nullos inuenies nisi Iannem & Iambrem qui Moysen blasphemarūt, Festum qui Paulum insanire dixerat, illosque qui Apostolos quasi musto repletos irriserunt, quique Christum ipsum omnipotentis vnigenitum, fabrum, fabri-que filium esse somniarunt.

Tertio loco si neque Historiarum, Patrum, Imperatorum, neque ipsorum hereticorū antiquorum praxis mouere poterit : expendamus paululum quid fecerint ipsi prophetæ cum manifestè viderent & in doctrina & in moribus sacerdotum summam impietatem & insolentiam, an se ab Ecclesia Iudaica separarunt? an sacerdotium bonum propter sacerdotes malos id est officia propter vitia cōtempserunt? an Templum iudaicū deseruerunt? an bonis, officiisque Ecclesiasticis se inuestierunt? an plebem in sectas & factiones seditiosè contraxerunt & altare cōtra altare posuerunt? nequaquam : in templo prophetarūt, prophetias suas templorum valuis affixerunt : suis contenti aliena non ambierunt : imò inter sacerdotes ipsos maluerunt infinita tormentorū genera pati quàm extra templum inter factiosos vitā securam agere. Cuius constantiæ obedientiæque exempla videmus in Amos qui in Bethel mactatus est per

Amasiam sacerdotem : in **Esaia** qui per **Manasse** Iudæ regem in duas partes serra sectus est : in **Ieremia** qui per populum lapidibus est obrutus : in **Ezechiele** qui per ducem Iudaicum in **Babylone** inter Iudæos ipsos interfectus est : in **Michæa** qui per **Ioram** in Iudæa præcipitatus est, & in **Zacharia** qui prope altare trucidatus est.

Vltimò si quæ dicta sunt non adhuc movent videamus in nunc Ecclesiæ fluctuantes Apostolos quid ipsi nauigantes fecerint. Illi nauem diu vndis ventisque iactatam cernētes pallidi & metu perculsi, noluerunt tamen Christum dormientem excitare quandiu spes aliqua salutis supererat : sed cum naus fluctibus semiobruta perire videbatur, tunc Christum non ridiculè & rabiose sed reuerenter admonentes dicebant : Domine saluum nos fac, perimus. Hoc discipulorum exemplum quicumque pij sunt imitari debent : vident nauiculam in quam ascendit Christus (hoc est vnam sanctam Catholicam Ecclesiam) ita procellis iactari vt mergenda iamiam esse videatur, concedatur quod intelligant huius tempestatis non postremam causam esse quod Christus in suis Vicariis obdormierit qui commodis huius mundi delinēti, ita profundo somno consopiti iacēt vt quālibet vellices, quālibet inclames expergisci nequeant. In hoc discrimine confugiant ad Nauclerum Christum : cum in vicariis suis dormientem precibus non prēliis ciuilibus excitent ac supplici voce nulla vi aut vindicatione adhibita moribundi exclament : Domine salua nos, perimus. *Expergiscere Domine in iis quibus in guber-*

nanda Ecclesiæ tuæ naue vices tuas committere dignatus es: Spiritus timoris tui illos ex hoc profundo somno excitet, ac per eos iam experrectos impera vëris & mari omnibusque turbinibus hereticis vt aliquando iis sedatis exoptata omnibus tranquillitas sequatur, quod vidētēs homines mirerentur & te glorificent dicentes: *Quis est hic quia etiam ministris eius venti & mare obediunt.* Hæc profectò vnica est ratio qua malis præsentibus succurri possit: Nempè vt supplices Deum Opt. Max. vno ore cuncti precemur (si certò sciamus per eos qui Ecclesiæ præsunt stare quomimus Ecclesiæ periclitanti succurratur) vt ipse inclinet eorum corda ad illa concilia capefcenda quibus Ecclesiæ tranquillitas restitui possit. Quam enim factiosi rationem sequuntur, siue declament, siue scribant non alia in re plus temporis consumentes quàm vt famam Pontificum Prælatorumque confictis criminationibus cum veræ defunt, lacerent, profectò plus turbinis quàm tranquillitatis, plus periculi quàm pacis, plus mali quàm medicinæ Ecclesiæ vulneratæ adferet.

Maneamus itaque (ciues Tribulesquē mei charissimi) cum Prophetis intra templi atria, cum discipulis in naue Ecclesiæ quantumuis procellis iactata. Caueamus ne à Moyse nos separantes punitiones Choræ, Datham & Abiron & mereamur & patiamur.

Aliiter profectò Imperator Constantinus se gessit erga suæ ætatis Episcopos: cui cum essent oblati libelli in quibus crimina quorundam Sacerdotum & Episcoporum continebantur non satis ha-

*Theodore
lib. x. cap*

buit quod libello exuri fecerit cum se ab illis non illos à se iudicari debere diceret, verum & hoc insuper adiecisse legitur si fortè suis oculis turpe facinus aliquod Episcopum committere cōspexisset obrecturus id fuerat suo paludamento ne cuius oculi ea re offenderentur.

Vtinam hoc seculo vigeret inter omnes Christianos hæc Christiana Constantini magni sobrietas : vtinam innocentes soli lapides primos iacere auderent. Si ita esset profectò qui hodie maximè ad maledicendum parati sunt à iurgiis abstinere : cum sciant seipso non esse omnino irreprehensibiles & in Ecclesia semper fuisse paleas cum tritico, cum vino fæces, cum viribus labruscas. Erantne in familia Abrahami Ismaël ? In familia Isaici, Esau ? in familia Dauidis Absalon ? cum Moyse Miriam & cum Eliseo Gehezi ? Nonne inter duodecim Apostolos vnus erat Iudas ? & cum Ecclesia ex octo tantum constaret vnus erat Cham : & cum ex quatuor tantum vnus erat Cain : & cum ex duobus tantum vna alterum ad inobedientiam prouocauit. Quid mirum ergo si inter Trecentos triginta pontifices Romanos & inter Myriades prælatorum religiosorumque reperiantur nonnulli Iudæ, Caini, Chami, Ismaëles : pro quibus si deferenda est Ecclesia Romana cur non pari ratione deseruntur & Antiromanæ in quorum numero exiguo videmus etiam zizania, hircos & pecora scabiosa quæ quotidie pro delictis leuioribus pœnitentia publica multa que pecuniaria : pro capitalibus, excommunicatione & aliquando capitis ipsius pena plectuntur. Sed illis
parco

pareo & ignosco per meipsum omnium fragillimum fragilitatē humanam agnoscens cuperemque ut iudicari metuentes iudicare metueremus, trabēque ex nostris oculis tolleremus antequam festucas fratribus obiiceremus, cum sciamus illos qui ad maledicendū paratiores sunt ad benè agendū pigriores esse. Cuius rei exēpla manifestissimè legimus in Achab cōtra Eliam, in iudicibus falsis contra Sufannam, & in vxore Putipharis contra Iosephum.

Verum ne hæc Parænesis manipuli molem excedat iam riuos claudio Lectori non partiali iudicium relinquens si res sit odiosa aut abominanda considerationibus prædictis supra bases rationis tam luculentæ, consuetudinis tam laudatæ, & supra Scripturarum Patrumque authoritatem tam manifestam, fundatis (contra quos nemo sobrius aut Christianus contradicere debet) superatum me atque in gremium Ecclesiæ Catholicæ Romanæ indolentum profiteri. Non quia Romana est: sed quia inter omnes alios Christianorum cœtus de fide contendentes illa sola cum suis adherētibus veræ Ecclesiæ notas iurè vindicare poterit ut supra probatum est.

Neque tamen Romanum dici res est parui momenti cum sub illo Epitheto solo contineantur reliquæ Ecclesiæ Orthodoxæ notæ memorabiliore ut potè antiquitatis, vniuersalitatis, vnitatis puritatis Apostolicæ. Nam cū Apostolus ad Romanos scribens illorum fidem annuntiatam esse per vniuersum mundum affirmet. Primum antiquitatem fidei & Ecclesiæ Romanæ videmus

fl. 162.

quod incœperit seculo ipsius Diui Pauli mille sexcentis abhinc annis. Secundò vniuersalitas ostenditur cum Romanam fidem per totum orbem annuntiatam fuisse asserit. Tertiò puritas vnitasque Apostolica demonstratur cum Emphaticè appellet fidem Apostolicam fidem Romanorum: ait enim Romanis, fides vestra annuntiata est per totum orbem. Atque ob hanc causam Augustinus asserit non sine ratione fuisse cur magna semper Romanæ Ecclesiæ prærogatiua tribueretur, in qua floruit principatus Cathedræ Apostolicę, quia (inquit) omnes aliæ Ecclesiæ quibus alij Apostoli præfuerunt, à fide defecerunt: sola hæc Sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolicę veritatis nunquam errauit nec hereticis nouitatibus deprauata succubuisse legitur. Sed quam ab exordio fidei Christianæ normam ab ipsis Apostolis accepit, in ea semper illibata permansit. Defecit (inquit) Hierosolymitana Ecclesia cui præsedit Iacobus: defecit Achaïa vbi Andreas: defecit Asia vbi Ioannes: defecit India vbi Thomas: defecit Persis vbi Iudas Iacobi frater: defecit Æthiopia vbi Matheus: defecit Phrygia vbi Philippus: defecit Græcia vbi Paulus: sola fuit & est Ecclesia Romana ad quam sicut præclare scribit Cyprianus nunquam accessum aut ingressum habere potuit perfidia, de qua sic ad Rufinum scribens ait Hieronymus. Scito (inquit) Romanam fidem Apostolica voce laudatā istiusmodi præstigias non recipere etiamsi Angelus aliter annuntiet quàm semel ibi prædicatum est,

*propria lib. 1.
fl. 3.*

ieron. lib. 3.

quia ut alicubi Augustinus, quod inuenit tenuit, quod didicit docuit, quod à Patribus accepit hoc filiis tradidit.

Ad eam ergò alacres curramus gnari quod si in illa errauerimus errabimus cum Patribus antiquissimis, doctissimis, sanctissimis, cum Prophetis, cum Apostolis, imò cum ipso Christo qui omnis erroris expers est. Relinquamus ollas & aulas Ægyptiacas ut in deserto cum Moyse Ecclesiæ manna vescamur: idque citiùs festinandum est. Nescimus enim qua vigilia nocturna aut custodia diurna villicationis nostræ ratio reddenda est: nescimus qua hora mors inexorabilis instar latronis in apalia nostra lutea adorietur: nescimus quando nos ad nuptias inuitabit sponsus aut quando thalamum suum ingredietur: vbi si non induiti reperiemur veste nuptiali id est amictu Ecclesiastico: nisi lampades Ecclesiæ lumine radiantes habeamus aut explodemur aut excludemur.

Considerate itaque (Tribules ciuesque mei charissimi) donec diem haberis: considerate (inquam) & respondete: Quas ob causas ab hac Ecclesia, (Ecclesiæ notis infallibilibus ornata) recessistis, ac totius orbis Christiani societatem communionemque deserentes maiores vestros laudatissimos, atque adedò omnes omnium nationum, omnium seculorum, omnisque memoriæ homines qui Catholicè decellerunt sceleris ac nefariæ infidelitatis condemnastis? vos enim si rectè creditis illi omnes in contraria fide morientes pericunt.

Deinde si causam habuistis legitimam vos à

prædicta Ecclesia separâdi, respondete saltem qua authoritate moti huius potius quàm illius sectam sequuti estis: cum omnes quotquot sint qui à Romana Ecclesia defecerunt (Anabaptistæ, Suenkfeldiani, Lutherani, Sacramentarij, Brunistæ, Adamistæ, &c.) sua dogmata sacrarum literarum testimoniis confirmare audeant, Ecclesiâq; veram apud se esse affirmare non erubescant? cur inquâ horum potius quàm illorum vocem, interpretationemque audiuitis? si dicas horum vel istorum tibi videri magis rationi consonam opinionem, fateri cogeris illud tuum videri esse fidei tuæ regulam: quodque Patribus Conciliisque imò toti Ecclesiæ Catholicæ tribuere renuis, tibi ipsi arrogâter adscribis. Atque ita opinionem singularem deligens in hereseos suspicionem laberis.

Verum concedatur tibi licere eos sequi in fide qui tibi videntur rectius sentire. Iterum responde & produc mihi vnicum tantum hominem ex omni antiquitatis memoria qui antequam sectæ tuæ Coryphæus (quicumque sit) nasceretur tecum in omnibus consenserit? Neminem proferre poteris, neminem nominare. Age igitur? estne æquum ut repudiata totius orbis disciplina doctrinam v. hæctenus inauditâ vel olim totius antiquitatis consensu explosam & eiecâam completaris hac si ratione motus quia nescio qui noui homines i præclarè videntur oracula & mysteria diuina interpretari. Ergo tot fortissimos inuictissimos viros ac mulieres qui sanguine suo Ecclesiam garunt: Tot ingeniosissimos doctissimosque *mines* qui in diuinarum literarum studio tot

tates contriuerunt: tot integerrimos, spectatissimosque Christi confessores qui fidei suæ veritatem, vitæque sanctimoniam innumeris miraculis testatam reliquerūt: impios, infideles, idololatrias fuisse confirmabis? Ergo omnes illos in sceleratorum sedem atque regionem præcipites ages, ac sempiternis suppliciis viuos, mortuosque mactabis? & hoc solum quia tute tibi videris melius sapere & intelligere Scripturas. Quasi verò Christus Opt. Max. Ecclesiā illam quā æerbissima morte sibi in cruce despondit in tam cæca caligine tetrisque erroribus totos 1500. annos iacere ac contabescere passus fuerit: donec post tot secula tui ingenij lumine mundus illustraretur.

Has considerationes seriò vobiscum voluentes fortassè videbitis vosmetipsos cum pauculis antesignanis non minus erroribus esse obnoxios quàm orbis terrarum vniuersus. Sed memento meæ tenebræ luci tam perspicuæ caliginem aliquam infundant.

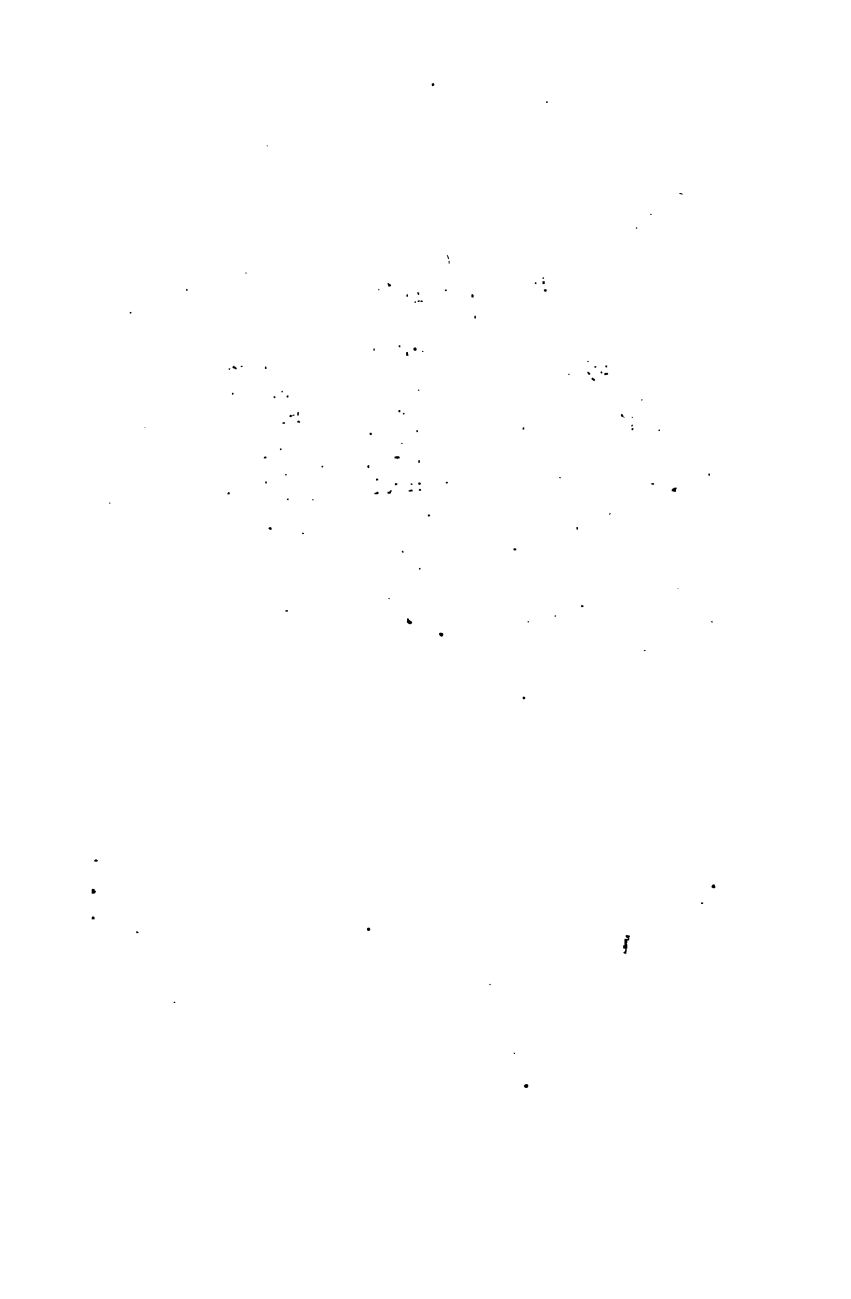
Itaque non te moueat (amice lector) ingenij mei sterilitas plus satis hoc enchiridiò manifestata. Excusabunt ærumnæ, ægritudo, ætasque ingrauescens. Tarditati quoque ignoscas quod non ante vndecimam, vineam Domini ingressus in crepusculò ætatis vespertino operari cœperim, reliquias non primitias annorum meorum Ecclesiæ immolans: siquidem si Domino placuerit diligentia futura negligentiam præteritam pensare studebo: imitaborque viatores ab itinere dilapsos, qui post longos errores viam regiam iterum inuenientes & festinantiùs gradiuntur & diligen-

tiùs à deviis cauent. Vltimò, stili humilitatem nō despicias: quia propter rerum pondera verborum pompam negligo: cui verò delicatæ sunt aures alios quærat qui verborum lenociniis eas demulceat: ego enim nōn orationem compram aut Rhetoricam Ciceronianam demonstrare studeo: sed Religionem rectam & Christianā Ecclesiam quam qui in terris matrem non agnouerit Deum in cælis patrem non habebit. Vale & lucubrations istas æquo animo accipias: quæ si fortè infirmiores videbuntur, parum interest: Addam enim adhuc (si per, otium licuerit) argumentorum de hoc argumento aciem inexpugnabilem. Hæc autem militantium more pro velitibus præmisi, verum cum ad Triarios ventum fuerit tunc (Deo Auspice) Arithmeticorum more diligentius numerabo, multiplicando, subtrahendo, diuidendo, frangendo, addendo, donec rationes omnem calculum passuras exhibeam.

*Soli Deo honor & gloria in
æternum. Amen.*

ERRATA.

pag. 2. Candiz pro Candaces. ibidem Saderet pro fecerit. pag. 3. stupum pro stuprum. Pag. 4. in mar-
adde &. pag. 6. Epidanus pro Epidaurus,
7. instructi pro instructis. pag. 15. exercent pro eas
uit. pag. 38. salubrem pro salutem. pag. 40. vinum
num. pag. 46. Iacobis pro Iacobi pag. 48. hallu-
tur hallucinantur. pag. 52. virgo pro virga & chri-
us pro christianis. pag. 55. exhibebant pro exhibeant
Origenes pro origines. pag. 65. pontificis pro
ifices. pag. 74. est pro es. pag. 78. enim pro xui.
82. cresconium pro creffonium.

.

.

■

.

.

h/c

